

Івурчик

Українська Муза

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

Кримський, Грабовський, Славінський, Щурат, Сте-
шенко, Кернеренко, Галка, Голота, Загірня, Яричев-
ський, Липа.

Випуск 8

1908

Київ

УКРАЇНСЬКА МУЗА

Івурчик

Українська Муза

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

ОД ПОЧАТКУ ДО НАШИХ ДНІВ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ

Олеки Коваленка

SLAVIC DIVISION

SEP 28 1991

HARVARD COLLEGE LIBRARY

11/1/91

УКРАЇНСЬКА

МУЗА

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

(ІСТОРИЧНА ХРЕСТОМАТІЯ)

ОД ПОЧАТКУ
ДО НАШИХ ДНІВ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ

Олеки Кобаленка

Київ, 1908

АГАФАНГЕЛ ЮХИМОВИЧ КРИМСЬКИЙ.

Род. 1871 р.

На літературну ниву виступив в 1889 р., надрукувавши в „Зорі“ переклад з Никитина „Ранок на березі става“; потім його твори: поезії, критичні і наукові статті друкувались в „Зорі“, „Правді“, „Народі“, „Зеркалі“, „Дзвінкові“, „Буковині“, „Житті і Слові“, „Літ.-Наук. Вістникові“, „Розвазі“ і різних інших альманахах. У Львові видано окремими виданнями: в 1892 р. „В народ“ і „В обіймах старшого брата“; в 1895 р. „Повістки і ескизи (у Львові і в Коломиї)“; в 1896 р. „Шаг-Наме, або Іранська книга царів“, переклад з перської мови; „Народні казки і вигадки—за Клоустоном. Як вони блукають та перевертаються“; в 1900 р.—„Іван Франко“; в 1901—„Пальмове гилля. Екзотичні поезії“. У Москві в 1902 р. видано „Із повісток та ескизів“. В 1904 р. у Львові видано другим виданням „Мусульманство і його будучність“. В 1905 р. (у Львові) видано повість „Андрій Лаговський“. В 1908 р. видано 2-ий т. „Пальмового гилля“. Крім писання українською мовою, Криmsький пише багато і по російськи: по історії, історії літератури, філології, етнографії. Між иншим, у словникові Брокгауза і Ефрона надруковано більш 200 його статтів. Поезії Криmsького переважно ліричні. Крім оригінальних поезій, він переклав чимало поезій східних і инших поетів. Де які вірші Криmsького Л. Старицька переклала на російську мову і надруковала в „Русск. Мысли“ за 1902 р. Родився Криmsький 3 січня 1871 року у Володимирі Волинському. Вчився в колегії Павла Галагана у Києві, а потім в Москві в „Лазаревському інституті східних мов“ і в університеті на філологічному факультеті. Любов до українського народу і його мови прокинулась в Криmsького ще в колегії, і під впливом П. Житецького він оддався студюванню історії України і її мови. В 1896 р. Криmsького було послано в Сирію, де він пробув 2 роки, студіюючи живу арабську мову і працюючи в арабських книгозбірнях, де студіював арабські рукописи, і співробітничав в арабських журналах. Тепер він професором у Московському „Лазаревському інституті східних мов“ і

секретарем „Восточн. комисіи Им. моск. археологич. общ.“ Редактує „Древности Восточныя“, що видає ця комісія. Кримський написав „Украинскую грамматику для учениковъ высшихъ классовъ гимназій и семинарій Приднѣпровья.“

Джерела для біографіі: 1) Слов. Вокрг. и Ефр. 2-й додатковий т.; 2) Больш. Энцикл. тов. „Просвѣщеніе“, т. XI; 3) „Віс“, т. 1 (1902); 4) автобіографічні дані, ласкаво подані письменником. Крім того, про його див: 1) Франко—З останніх десятиліть XIX віку („Літ.-Наук. Вістн.“ за 1901 р. кн. IX); 2) Франко—Наша поезія в 1901 р. („Літ.-Наук. Вістн.“ за 1902 р. кн. 2-а); 3) Грінченко—Новини нашої літератури („Літ.-Наук. Віст.“ за 1898 р. кн. 2); 4) Л. Старшица—Чернявська—Новинки української поезії („Русск. Мысль“, 1902, кн. X).

В ГОРАХ ЛІВАНСЬКИХ.

I.

Зімою.

—Мамо-голубко! Ішла я горою,
Снігу неначе й нема;
Сонце так гріє, квітки розцвітають...
Мамо! скінчалась зима!..
—Доню! ти певне когось покохала!
В нас бо і холод, і лють,
Тільки у тебе вже літо на серці,—
Там то і квіти цвітуть!

II.

Влітку.

Скали... Кедрі... Скоро й вечір...
Я смутна стою.
Вьється стежка... Ох, чи йтиме ж
Той, кого люблю?...
Тінь в долинах... Верхогір'я
Наче золоте...
Гасне сонце, тоне в морі...
Любий! де ж ти?.. де?..
Впала ніч... Шакали виють...
Вітер... Мов зима!
Я всі очі прогляділа—
Милого нема!

Горді пальми... Думні лаври...
Манячливий кипарис...
Океан тропічних квітів...
Ще й цвіте цитринний ліс...
Я хитнувся, бо наче впився,
З аромату тих квіток.
Аж погляну—коло пальми
Простий житний колосок.
—„Гей, земляче!“—шепче колос,
Похилившись на стебло:
„Ми—чужі для цього раю,—
Що ж суди нас принесло?“

Знову серце заболіло,
Знов ущерть набігло горя...
Я пішов собі із міста
На безлюдний беріг моря.
Пісочанная рівнина...
Море ж—гребні голубії.
Піна б'ється в побережжя...
Вітерець із моря віє.
Задивився я на море,

Хвилі плещуться об ноги;—
 Їх глухеє воркотіння
 Заколисує тривоги.
 Сонце грається у водах,
 В тому сріблі та кришталі.
 В цілім морі—щастя й радість,—
 Росплились мої печалі.

ДАЛЕКА ЦАРІВНА.

З Ростана.

Робняти білявку, стиснути чорнявку,
 Та й так їх кохати не дивно!
 А я—так кохаю, кого і не знаю:
 Далеку Царівну.
 Хто вірний для любки, бо тиска їй руки
 Та полу цілує—це легко!
 Не можу я й зріти, а буду любити
 Царівну далеку!
 Бо це—щось високе, бо це—щось глибоке:
Любить, хоч не люблять вас рівно...
 Над всякую міру кохаю я щиро
 Далеку Царівну.
 Любить без надії.. Ховати лиш мрії...
 Самісенські мрії...—чи легко?
 Не мріти ж—не жити!—Не кину любити
 Царівну далеку.

ДО ПОЕТА.

Як на тебе найде
 Віщий дух пророчий,
 То гляди, не стався
 На людські очі.
 Бо сучасні люди,
 Чуючи пророка,
 Кажуть: „Де ж на йому
 Мантия широка?“
 Їм пізнати важко
 Дух, огонь поета,—
 Їм би треба мантий,

Мантий, не жилета.
 Ну, й тебе самого
 Обгортає сором,
 І огонь твій гасне,
 Ще й стає докором.

ОЗГИЄЦЬ.

(З Гейне)

Кожним вечором царівна,
 Дивно-гарної уроди,
 Похожала близь фонтана,
 Там, де плещуть ясні води...
 І що вечір близь фонтана
 Молодній стояв невольник,
 Там, де плещуть ясні води...
 Він марнів, марнів, бездольник.
 От, як стій, колись царівні
 Забачалося спитати;
 —„Як зовуть тебе, молодче?
 Хто ти родом? звідкля ти?“
 Одказав на те невольник:
 —„Махамедом прозивають.
 Я з Ємену, з плем'я Озрів,
 Що з любови помирають.“

* * *

Мій краю, за тебе прийнять не лякаюсь
 Найгіршого лиха,
 Бо всякеє горе, недоля, скорбота—
 Тепер міні втіха.
 Дурниця всі рани душевні й тілесні
 З нудьгою, чи з кров'ю,
 Бо знаю я серце, котре мої болі
 Погоїть любов'ю.

ОПІВНОЧІ.

Стоять зачаровані, слявом облиті
 Сади ароматні, запашні квіти.
 Візьму ж бо я лютю і в тихій нуді

Ударю по струнах в нічній самоті.
 Сріблісті потоки із місяця ллються,
 Сріблістії звуки з-під лютні несуться.
 Заслухались квіти, притихнув садок,
 Ба навіть фонтан журкотливий примовк.
 Нарешті у пальми листки застогнали:
 „Не грай, чоловіче!—усохнем з печалі!“
 Журливо стріпнулася рожа-краса,—
 Упала на мене пахуча сльоза.
 Схилились плакучії верби й маслини,
 Шумлять кипариси і мирти, й цитрини.
 Магнолія молить: „Ой, годі! не грай,
 І нашого серця на смерть не вражай!“

* * *

Дивувала зима, дивувалася:
 Де ж то сила її подівалася?
 Ще не втишились вітри студенії,
 А луги розцвітають зеленіі!
 Дивувала й земля, дивувалася,
 Звідки сили такої набралася?
 Вільно дихає грудьми розкритими,
 І поля одягаються квітами.
 Тільки я ні на що не дивуюся,
 Бо для мене зима не минулася:
 Я вдихаю не радість весняную,
 А холодную смерть неблаганую.

Повідають люди.

Повідають люди: „Як ліпив людину,
 Бог зросив водою пересохлу глину;
 Та підкрався демон: видушивши воду,
 Підмісив він сльози в людську природу;—
 Через те нас нудять смути та печалі.
 А єдиний спосіб, щоб вони мовчали—
 Виплакати їх щиро, голосно, чи тихо,
 Щоб із слізьми разом вилилось і лихо...“
 Ох, міні тим ліком погоїтись трудно:
 Сліз міні! немає, а в душі так нудно

Вже й душа згоріла, а сухії очі;
 Серце перетліло, а ридать не хоче...

СТІННИЙ КАЛЕНДАРЬ.

(На турецьку тему з Нігар-Ханум).

Кожним ранком на висячий
 Календарь я поглядаю,
 І листок його вчорашній
 Я злорадісно зриваю.

І зірвавши, люто нищу...
 Ну, вже більш тебе не буде!
 Пропадай, погана днино,
 Днино туги та зануди!...

Та чого це я радію,
 Як дере той день ледащий?
 Бо невже я справді вірю,
 Що новий день буде кращий?

НА ПІВНОЧІ.

(Береза під инеєм).

Ніч минає. Не лягаю я;
 Цілу ніч сидів без сна...
 От і ранок загоряється.
 Я підходю до вікна.
 На березу на пожовклую
 Сніг нависнув, наче шаль...
 Так мене мертвечим кружевом
 Оповив холодний жаль.
 Сонце сходить. Я всміхаюся
 Мертвим осміхом блідим.
 І так само смутно блимає
 Гілля в світлі золотім.

Проклята смоковниця.

При шляху зростала смоква на камінню...
 Хто ішов—топтався по її корінню...
 На палючій сонці... без роси й води...—
 Ще на ній ніколи не росли плоди.
 От ішов Учитель, забажав він сісти;
 З довгої дороги забажав і їсти;
 Став шукати плоду в смоквинім гиллі.
 Не знайшов нічого—та й прокляв її.
 Припочить під нею сів з учениками.
 Луснуло коріння в їх по-під ногами,
 Та й усохла смоква... Бідне деревце!
 Ти росло без плоду... Винно ти за це?!

Чи не за морем моя доля?

Я їду до моря безбережного
 І вдивляюся...
 Чи не долі із землі заморської
 Дождаюся?
 Підпливає корабель... з товарами
 З дорогими;
 Лиш нема моєї доленьки
 По-між ними!..
 Знову тихо... Самота... І сонечко
 Закотилося.
 Щастя, щастя! Де ти там у вирії
 Забарилось?

* * *

Поеті! супутнице моя!

Ти—теплий, животворний промінь
 сонця,
 Ти—тихий місяць, що в тюрмі сія
 З закуреного, темного віконця.
 Як попадався я в буденний бруд,
 Робила ти одно з великих чуд:
 Ховала все під фантастичним флером,
 Як під сріблястим, місячним етером.
 В важкі хвилини скорби та недуг

Я тихо йшов, куди гляділи очі,
 І слухав, як шумить дїброва-луг,
 А синє море піною клекоче.
 Дивився я на низку диких гір,
 Що їх боки обріс кудлатий бір;
 На скелях, зверху, трепотіли хиари...
 Ах, душу переймали ніжні чари!
 Було ж і так: на провесні колись
 Я опинивсь на вільнім, чистим полі.
 А там солодкі пахощі лились
 Із бальзамистих пуп'яків тополі,
 На сонці плюскавсь польовий потік...
 Я до травиці плачучи приник,
 Ридав од радощів, од аромата...
 А хтось ізрік: „Дивіть на псіхопата“.
 Ви, люди, знов казали: „псіхопат“,
 Коли міні пахучу, любу казку
 Шептали вітри, квіти й тихий сад,
 І туркотіли горлинки про ласку;
 Коли під гарну музику та спів
 Я в чарівній задумі кам'янів
 І раптом, не прощавшись із гостями,
 Тікав до моря граться камінцями.
 „Причинний!“ говорили ви й тоді,
 Коли я в грошах не знавав принади
 І через сні таємні, золоті,
 Я рвався геть од теплої посади.
 Я був для вас причинний і тоді,
 Коли, чийсь образ носячи в груді,
 В нім бачив тільки те, що поетичне,
 І одкидав усе, що прозаїчне.
 Для мене голос серця—все святе,
 А вам за псіхопатію здається...
 Не стану ж думать, як ви назвете
 Мої пісні, що виплили із серця!
 Коли в поета щиро ллється спів,
 Дак що йому ваш сміх або ваш гнів?!
 Не божевілья в тім! не неморальність!
 Що з серця йде, то правда й ідеальність.

З циклю „Самотою на чужині.“

I.

Ох, арабські фольанти!
 Вже не сила вас читати:

Бо роскинувсь сад запашний
 Під вікном моєї хати.
 Підведу од книжки очі,—
 Під вікном ростуть банани,
 Шелестять високі пальми,
 Мирти, фіги і платани.
 Є й мигдаль яснозелений,
 Єсть і сивая маслина,
 І акація рожева,
 І смолиста кедрина.
 Підійду я до віконця,—
 Пахнуть рожі й базилики,
 Туберози і фіялки,
 Й наркотичні гвоздики.
 І нудьга, немов гадюка,
 Обгортається круг серця.
 Сам не знаю, звідки смуток
 І куди ж то серце рветься.

II.

Немов дві краплі в бурнім морі,
 Ми в Сирії зустрілись.
 Ударила новітня хвиля,—
 Навіки розлучились.
 Та й знову сам я на чужині...
 Не зійдемося ніколи...
 Все ние серце... В грудях важко...
 Ох, доле!.. доле!.. доле!..

III.

Буває іноді, що сонце кине промінь
 В підземную хатину,
 Та ледві розжене холодну, мокру сутінь—
 Іщезне за хвилину.
 Тоді в темницю знов насуне щось імлисте,
 Бруднее, непрозоре...
 Отак тепер без вас себе я почуваю,
 Кохані, ясні зорі.
 Сирійська весна... На дворі жар палю-
 чий...—

Душа ж примерзла, стогне...
 Склизькая темрява наліплюється в очі...
 Трепещуть нерви... кров холоне...

З ЦИКЛУ „НЕЧЕСТИВЕ КОХАННЯ:“

Посвята В. Х. Мілерові.

Не раз було: у Сирії далекій
 Здобуду я твій лист,—і серце задрі-
 жить,
 Затуманію весь, мов турок коло Мекки,
 І нервная рука конверт розтерebить.
 —Vigiletto dolce!—коло мене мова.
 Я ж паленіючи розгортую листки,
 І пью нове життя з кожнісінького слова,
 І перечитую прихильні рядки.
 Підводжу очі гень, на голубее море...
 На хвилях би помчавсь до тебе, ясна зоре!
 Зловив би погляд твій, стиснув би широко
 руку:
 Ти віри додаєш у правду, у науку.

* * *

На душі якась тривога
 Й полохливе почуття:
 Щось немов давно знайоме
 Виринає з забуття.
 Серце жалібно тріпоче,
 Наче пташка в полоні...
 Ох, невже ж таки кохання
 Прокидається в міні!

(На арабську тему).

З червоним блиском місяць згас,
 Сховався за горою.
 В плащі із зір глухая ніч
 Схилилась налі мною.

Усе поснуло. Мовчки я
 Сижу у мертвій тиші:
 Журливий рій моїх думок
 Повітря не колише.
 Та впала зірка... Задріжав
 На небі слід огненний.
 Замлів я весь... Не зірка то—
 То ти летиш до мене!
 І чую вже я шепіт твій,
 І п'ю твоє дихання.
 Одна лиш мить... І знов я сам,
 І знов саме страждання.

* * *

Переддосвітня година. Померкає світ-
 ло зір.
 Де-не-де цвірінька пташка. Прохолода віє
 з гір.
 Заблівся крайчик неба. На роботу йде
 гірняк;
 Серед тиши городської він виспіває отак:
 —Тихий вітре з рідних гір!
 Як дихнеш ти серед ночі,
 То нудьга моя росте
 І притихнути не хоче.
 Прийде ранок. Заблищить
 Сонце промінем чудовим.
 Сива горлинка турчить
 В свіжій гиллячку лавровім.
 Я ж ридаю мов дитя,—
 Не тверда я вже людина,
 Що печаль свою слізми
 Виявляти не повинна.
 Щоб кохану рзлюбить,
 Є в людей така наука:

„До несхочу в купі быть“;
 Другий лік на те—розлука.
 Я гоївсь і так, і так,—
 Не зробилось серцю легко.
 Та скажу я, що любійш
 Бути близько, ніж далеко.
 Ба й із близости таки
 Невелика користь буде,
 Скоро милая свої
 Всі обітниці забуде.

* * *

Забрався я на шпиль... Внизу носились
 хмари,
 Дививсь у далечінь на море, на Бейрут.
 Тут глетчери, зіма, а там буяють чари...
 Палючий, дивний край!.. Чудовий райський
 кут!
 Леліється Бейрут... Близкучий сад тро-
 пічний,
 Де пальма розрослась на килимі з лілей!
 І ллється аромат гарячий, наркотичний
 З п'янючих тубероз, розкішних орхідей...
 Дивлюсь і на Ліван... Там дише прохолода...
 Зелена лука... Пахучая роса...
 Смолистий, свіжий ліс... Могутняя при-
 рода...
 Рожеві гаї... Весняная краса!
 А тут над хмарами, куди оце я скрився,
 Глибокі сніги та скелі ледяні.
 І з-під тієї кори синенький ряст пробився:
 Та й тихо-лагідно всміхається міні.
 Дужіша од кедрин ця квіточка бліденька:
 Поборює зіму і крижаную лють.
 Така моя любов: горить собі тихенько
 І не палаючи пропалює всю грудь.

Павло Арсенович Грабовський.

1864—1902.

Сумне було життя поета, сумне та важке. Більшу половину свого, не дуже то й довгого, життя він прожив по тюрмах та на зісланню.. Та й перша половина життя тільки тим і була краща од другої, що тоді поет був на волі. Павло Арсенович, син паламаря, родився 1864 р. в Охтирському повіті, в Харківщині. Батько його вмер ще молодим, коли Павлові було всього вісім літ. і покинув жінку з п'ятьма малими дітьми. Вчився хлопець спочатку в школі в дякона, а на десятому році мати оддала його в охтирську бурсу, де він і пробув 5 літ. „Спочатку я не мав великого нахилу до науки, бо вчитель-піп одбивав всяку охоту вчитись“,—каже поет. Цей вчитель був великорос, ні слова не вмів по українськи, сміявся з учеників-українців і всіх учеників ділив на коханців і нелюбих. З нелюбими учениками, до яких належав і Грабовський, він поводився суворо і несправедливо. В 1879 році Грабовський перейшов у харківську семинарію. Тут професор словесности радив ученикам читати якомога більше, вказував гарні книжки і радив на кожну прочитану книжку писати критику. Це, розуміється, добре впливало на розвиток учеників. Ще змалку поет любив читати казки та життя святих, а в бурсі—про римських та грецьких мудреців. У бурсі він полюбив латинську мову, бо йому дуже подобалось перекладати оповідання про стародавніх героїв. З українською словесністю Грабовський познайомився ще дома: його мати знала багато українських пісень, а баба оповідала дітям таку силу казок, „що навіть потім не доводилось читати“. В семинарії Грабовський вчився чотири роки, кілька разів хотів її покинути, але йому, як неповнолітньому, не дозволили цього зробити. Зімою 1882 року його арештовали з забороненими книжками і деякими нищими річима і до весни 1885 року продержали на селі під доглядом поліції. На селі йому довелося дуже бідувати, бо заробітку не було ніякого. Весною 1885 року він повернувся в Харків і почав писати в часописах, а в осени того ж року його взято в салдати. В салдатах він мало не попав під суд за те, що образив охвицера, та головний штаб на-

казав перевести його, як „неблагонадійного“ в Ташкент. В 1886 році його знову арештовано й привезено (він був тоді в Оренбурзі) у Харків, де тоді багато людей сиділо по тюрмах за належність до партії „Чорного переділу“. В 1888 році його адміністративно вислано на 5 літ в Балаганськ, Іркутської губернії. Та через рік, 1889 р., сталася відома якутська подія. „Балаганці“ надрукували з приводу цього протест і розіслали його скрізь, щоб скрізь знали про ту подію. За це їх засудили на каторгу, та вважаючи на те, що вони до суду просиділи в тюрмі 3 $\frac{1}{2}$ роки, сенат прохав царя, замість каторги заслати їх як майдалі на поселення. Грабовського разом з деякими товаришами зіслано у Вілюй, де він і прожив 6 літ. Через 6 літ йому дозволено жити у Якуцькому, а ще через 2 роки, коли скінчився строк його поселення і він приписався до барнаульських міщан і жив у Тобольському. Тяжко жилося поетові на засланні: до тяжких матеріальних обставин прилучилась ще й фізична хвороба, а про моральні муки нема вже що й говорити. Всією душею рвався поет до рідного люду, в рідну країну. Не раз думав він утїкати з Сібіру в Галичину, та не довелось. У 1902 році він умер, покинувши жінку, з якою недавно побрався, і малого сина Бориса. Ще з тюрми, з Іркуцького почав Грабовський посилати свої твори до Галицьких часописів: „Зорі“, „Народа“, „Правди“, „Життя і Слова“, „Дзвінка“, „Літ.-Наук. Вістник“ і инш, підписуючи їх спочатку псевдонімами: Панько, Харько Воля, Харько Вець, Павло Журба і инш. Його перші поезії почали друкуватися в початку *дев'яностих* років. У Львові окремими виданнями видано його: „Пролісок“, твори Павла Граба (1894 р.); „Твори Івана Сурика“, переклав з рос. Павло Граб (1894 р.); „З чужого поля“, переклади Павла Граба (1895 р.); „З півночі“, твори Павла Граба (1896); „Доля“, переспіви Павла Граба (1897). У Чернигові в 1898 році видано переклад поеми Р.(оберта) Б.(ьорнса)—„Хома Баглай“ і „Кобза“, співи і переспіви П. Граба. Грабовський перекладав твори Едгара По, Купера, Томаса Гуда, Лонгфело, Вайрона, Вальтер-Скота, Ади Негрі, Ленау, Шамісо, Улянда і инших; перекладав твори російських, слав'янських, грузинських, вірменських, естонських і инших письменників. Муза Грабовського була „Муза помсти і суму:“ і в оригінальних творах, і в перекладах скрізь малює він тяжку долю поневолених людей, скрізь кличе їх до кращого життя. Крім поезій, Грабовський писав і прозою: оповідання, статті, замітки почасти автобіографічного характеру, почасти критико-публіцистичного. Між иншим, у „Зорі“, в 1896—7 рр. була надрукована цікава його стаття—„Московські переклади творів Шевченка.“

Джерела для біографії: 1) *Автобіографія* („Літ.-Наук. Вістник“, 1903 р., кн. 4); 2) *Над свіжими могилами*—замітки Б. Грінченка і Г. Ков.-Кол. („Літ.-Наук. Вістн.“ 1903 р., кн. 2); 3) *Спомини про П. А. Грабовського*—А. Віташевської і Невідомої („Літ.-Наук. Вістн.“ р. 1904, кн. 3); 4) *Коваленко Олекса*—Спомини про П. Грабовського („Літ.-Наук. Вістн.“ 1904, III); 5) *Єфремов*—Поет-гражданин („Кіевск. Стар.“ 1903 р. кн. 2); 6) „Вік“ I (1902); 7) *Гр. Сьолобоchnий*—„Про життя Павла Грабовського“ (читано в коректі).

З а с п і в.

Мало жив я, та чимало
 Поблукав по світу;
 Моє серденько шукало
 Ласки і привіту.
 Степи, гори, чи діброви—
 Все я переходив,
 Та приятні і любови
 Ніде не находив.
 Повертав не раз я з поля
 В городи і села,
 Та не бачив, де та доля
 Щедра і весела.
 До людського горювання
 Скрізь я прислухався,—
 Сумний голос безталання
 На папір прохався.
 Закипали в душі сльози,
 Дивлючись на муки,
 І зривались тихо з ковби
 Нерозважні звуки.

Д о л я.

Всі жита грозою збило,
 Полягла трава...
 Стихла буря: ясно, мило,
 Поле ожива.
 Так і наша хмура доля:
 Прогудуть громи,—
 І зітхнем ми, збувшись горя,
 Повними грудьми!

С о н.

Зелений гай, пахуче поле
 В тюрмі приснились міні,—
 І луг широкий, наче море,
 І тихий сум по кружині.
 Садок приснився коло хати,

Весела літня пора;
 А в хаті... там знудилась мати
 І знудгувалася сестра.
 Поблідло личко, згасли очі,
 Надія вмерла, стан зігнувся...
 І я заплакав опівночі
 І, гірко плачучи, проснувся.

Д о м а т е р і.

Мамо-голубко! Прийди подивися,
 Сина од мук захисти:
 Болі зі-споду душі піднялися,
 Що вже не сила нести.
 Мамо-голубко! Горюєш ти, бачу,
 Стогнеш сама у журбі;
 Хай я одинцем конаю та плачу,—
 Важче безмірно тобі!
 Може, до тебе вже більш не прибуду...
 Не дорікай, а прости,
 Та од людського неправого суду
 Сина свого захисти!

* * *

Хай темніють видноколи,
 Хай страшніш гремлять громи,—
 Не зверну я вбік ніколи,
 Не піддамся силі тьми.
 Збережу я віру світлу,
 Не зречусь надій святих,
 Не хилитимусь по вітру
 Раз до цих, а раз до тих.
 Знаю: згине все погане,
 Не подужа зло добра;
 Рід людський за правду встане,
 Хоч неправді й потура.

Р о з в а г а.

Пада сніг, степи вкриває,
 Хукга б'є в моє вікно;

Смуток груди розриває,
Тужить серденько давно,
Що на світі одиноке...
Гей, не плач лишень, дурне!
Поле праці так широке,
Що й твій зір не осягне...
А надії вічно ясні,
Шлях до світлої мети,
Наші мрієньки прекрасні
Та товариші-брати?!
Хай же вие хукга люта,
Жах і сум розворуша:
Сил здобуде думка скута,
Загартується душа!

* * *

Ростьохкався соловейко
На калиноньці.
Щось не спиться серед ночі
Сиротиноньці..
Розвій, розвій, соловейку,
Мою тугоньку;
Чи забуду прикру людську
Я наругоньку?
Чи судилось міні мати
Свою квітоньку,
Чи тинятись вік по наймах
Серед світоньку?
Чи знайду я коли-небудь
Власну доленьку,
Чи все тягти чуже ярмо
Та неволеньку?
Тьохка, плаче соловейко
На калиноньці,
Та не знає дати ради
Сиротиноньці...

П е р е с п і в и.

I.

З Адн Негрі.

Т и міні признався, що мене кохавш,
Т и поблід, тремтиш весь, мовчки ждеш
одмови,

Прагнеш поцілунків, жартів та любови,
На молодий вік мій ласо зазіхавш.
А чи працював ти, як працюють люди,
Чи боровсь за мрії, що нам світять
всюди,
Чи ти відав горе? Та ще хочу знать я,
Де подів ти розум, душу та завзяття?
Чи робив хоч раз ти з вечора до світа?
До якого стягу, до якої віри
Ти пристав, оддавши їм найкращі літа?
В чім твої бажання? Де твої куміри?
Ти не кажеш слова... Так вернись зне-
чевья

В карти собі грати та бенкетувати,
Совість і здоровья швидче пропивати:—
Ні за які гроші не продам себе я.
Коли б занедужав ти з важкої муки,
Але твої груди полумьям палали;
Коли б потомились на роботі руки,
А в очах чудовні блискавиці сяли;
Коли б був ти вбогим, а дивився вгору,
Не валявся в бруді, не блукав без діла;
Коли б не ховався з переляку в нору,
А в голові думка думку знов будила,—
О, тоді б тебе я широко поохала,
Вся б од щастя мліла, палко пригортала
За величні вчинки, за змагання смілі...
Ті святі обійми як були б нам милі!
А ти—що?.. Так геть же, геть іди,
гультаю!
Зріс гидким рабом ти в золотих кай-
данах:

З усієї сили тебе зневажаю,
Недолугий сину наших днів поганих!

II.

Їх сотні, тисячі, їх цілі мільйони,
А там іще—не зличіш, скільки всіх..
Ідуть, ідуть... Як грому одгомони,
Доноситься здалека голос їх.
Ідуть вони... Ревуть вітри сердиті,
Спинаючи слабий їх, тихий крок;
В лахмітті всі, а голови некриті,
У погляді журба з важких думок.
Вони мене шукають. Люте горе

Одбилося на лицях їх давно.
 Густа юрба, немов бурхливе море,—
 Мене кругом затоплює воно.
 Вони мене гуртом беруть в неволю;
 Я слухаю—не дишуть, а хриплять;
 Я чую плач, гіркі жалі на долю,
 Я чую гук зітхання та прсклять.
 — Ми кинули невитоплені хати
 Без сонечка ясного, без огню,
 Де нам хвороби не давали спати,
 Де ми були не раді навіть дню.
 Ми кинули брудні, вонючі ями,
 Всю нашу тьму кромішну та глуху,
 Щоб сіяти повсюду тинь і плями
 Своїх скорбот, погрози і страху.
 Шукали ми собі рятунку в вірі,
 Але вона дурила нас що-раз;
 Кохали ми—за почування ширі
 Нас зрадили,—ми не знесли образ.
 Ми працювать хотіли—молодіє
 У праці дух—та без жалю за пліт
 Шпурнули нас. Де ділась ти, надіє?
 О, згляньтесь! Зав'язано нам світ!
 Скрізь гарно так: блакитне небо сяє,
 Проміннячко злотисте роскидає;
 Внизу, вгорі гремить—не затихає
 Величний гімн любові і труда.
 В степах змія залізна засичала,
 Пробивши гори людськими грудьми;
 Гучна труба індустрії зібрала
 Круг себе все—і руки, і уми...
 Скрізь тисячі закоханих раюють
 У лобощах солодких та палких;
 Скрізь тисячі з неправдою воюють...
 А ми... в сльозах ми гинемо тяжких.
 Що в нас було—ми марно розгубили;
 Наш вік минав без цілі, без пуття...
 О, на що ж нас на глум цей породили?
 Чом не дали нам кращого життя?
 Нікчемні ми, нікому не потрібні...
 Хто ж засудив нас на цей сором, хто?
 Мордують нас... за які ж вчинки хибні?
 Чом радощів не відав з нас ніхто?
 Хто нас що-дня ненавидить, катує?
 Хто нас жене, куди б ми не пішли?..

Даремно все!—Недоля, знай, дратує...
 О, згляньтесь, бо нас перемогли!*

СПІВЦЕВІ.

Сій, сіваче, в людські груди
 Правди вічної зерно;
 Дарма, брате, що не всюди
 Зразу прийметься воно.
 Вже співців не трохи мали
 Ми, що нас в часи тяжкі
 З підупаду підіймали,
 На нові вели стежки.
 Оттака й твоя задача:
 Сміло йди за ними вслід!
 Щире серце, хіть гаряча,
 Чесна думка, жвавий вид.
 Не того втішай, хто злобі
 Та насильству послугач,
 А хто в горі та в жалобі;
 Над бездоллям нашим плач!
 Не трать віри в силу духа,
 Сій насіннячко добра,
 Хоч не всяк тебе послуха,
 Хоч лиха тепер пора!
 Де-що видмуть бурі дужі,
 Робачиння де-що ззість,
 Де-що виб'ють ранні стужі,
 Але також буде й ріст.
 Розсвай же, доки сила,
 Та не вмре останній звук:
 Всім ділись, чого вділила
 Тобі доля з щедрих рук!

* *
 *

Рученьки навхрест поклав ти на груди,
 Не мордуватимуть більш тебе люди...
 Царство небесне! Чи бачиш, бурлаче,
 Крапле роса—це березонька плаче.
 Заснуть на віки і злидні, і горе,
 Вже не стогнатиме серденько хворе,
 Ти не почувеш вразливого слова...

Сумно шумить над тобою діброва...
 На світі, друже, не марно прожив ти;
 Сміливо йшов проти всякої кривди,
 Чесно борюся за праведне діло,
 Ближнім отдавши і душу, і тіло...
 Царство небесне тобі! Над труною
 Хай соловейко щебече весною!
 Тихого сна не струбує сичання
 Задрости злої та дуків знушання.
 Брехні тебе вже не вкусять ніколи...
 Любо на квітах гудуть собі бджоли;
 Це, бач, щоб солодко спав ти, небоже...
 Спи ж, бо збудити нішо вже не зможе.
 Серед зеленого вільного поля
 В гості до тебе не прийде недоля;
 Тільки проміннячка сояшні хвилі
 Грають у тебе щодня на могилі.

—
 З Чавчавадзе.

Знову сонце, зелень, квіти,
 Пташечки з піснями;
 Слізьми втіхи плачуть віти,
 Запахло садами.
 Зацвіло в діброві, в полі,—
 Не бажав би й раю...
 Чом же ти не маєш долі,
 Не цвітеш, мій краю?

БАТЬКОВА ГАДА.

Дітьте, дітки, цитьте, любі:
 Не дай Боже—хто підслуха!
 Бо вже певно лихий ворог
 Нашоросив уха.
 Гарна річ—так гарно й чути;
 Тільки от-шо... Якось сміло...
 Треба добре розважати:
 Розум—перше діло.
 Хочеш справу розпочати,—
 Оглядайся на всі боки,
 Щоб яка личина часом
 Не втяла мороки.

До пуття все обміркуймо,
 Бо що вдієш без поради?
 Тільки... майте осторогу...
 Тихше, Бога ради!

ДОЧКА ДО МАТЕРІ.

Тіш мене: занедужала я,
 На хвилинку не знаю спокою:
 Похрести, як бувало малою,
 Колиши мене, ньенько моя!
 Одпочила б хоч трішечки я:
 Кожна квітонька спить серед ночі,
 Сон стуляє й мандрівцеві очі...
 Колиши мене, ньенько моя!
 В боротьбі крила стратила я...
 Боже! Нащо ж отак покохала?
 Світла молодість марно пропала...
 Колиши мене, ньенько моя!

—
 * * *

Коли часом бенкет на всю губу товсту
 Ти справляєш—про тих спогадай,
 Хто квилить край церков, на шляху, на
 мосту
 І дріжить, простяга свою руку пусту:
 Христа ради на голод подай!
 Коли скрутно в житті доведеться тобі,
 Зрадить віра,—поглянь лиш на тих,
 Хто до краю поклав свої сили слабі
 За засушний шматок у лихий боротьбі,
 А думок не потратив святих!
 Коли світло знаття й розуміння своє
 Забавав ти людям передать—
 Не забудь: всіх темніш, безталанніш
 всіх є,
 Що їм сонця, бува, і того не стає...
 Відкляля більш поради їм ждять?

МАГНАТ.

З Петефі.

Ржавий меч, що носили батьки,
 Що тремтів перед ним супостат,
 Ще не відав моєї руки,
 Бо на те я вельможний магнат.
 Не робив я нічого весь вік:
 В щасті жити—це праці не знать...
 Хай працює на мене мужик,
 Бо на те я вельможний магнат.
 Тобі, хлопе, возити панів,
 Так і шлях щоб виходив рівнять;
 Чи ти хоч, щоб я пішки ходив,—
 Я, з дитинства вельможний магнат?
 Вчені люди, то все бідарі—
 Навщо б став я читати, писать?
 Їм та пью од зорі до зорі,
 Бо на те я вельможний магнат.
 Не плачу я податків зовсім;
 Це гаразд... Треба правду казати:
 Маю все, але й винен усім,
 Бо на те я вельможний магнат.
 Рідний край, люд, закутий в ярмо...
 А нехай їх мордує сам кат!
 Прийде час—чисто всі помremo,
 Навіть я!.. я, вельможний магнат!
 Курю люльку—такий мій звичай,
 І не знаю ні горя, ні втрат;
 Однесуть мене янголи в рай,
 Бо на те я вельможний магнат.

ПОКИНУТА.

З Г. Луйга.

Мати у могилі, батько у шинку,
 Злидні посідали в кожному кутку;
 Хоч би крихта зісти, хоч би крапля
 спити,—
 Ні за що порожні руки зачепити.
 Вбоге голубятко, в самоті-журбі
 Гірко довелось бідувати тобі!
 Играшки та жарти її не втішають;

Холод з лютим вітром в хаті не сти-
 хають,

А женуть до ліжка,—і дрижить вночі
 Кволе та голодне, слізоньки ллючи:
 Нічим їй укритись—все пішло до шинку...
 Що то дожидає тебе сиротинку?
 Моторошно в хаті, а вона сама;
 На дворі стемніло—батька все нема.
 Де б йому—міркує—поночі так бути?
 Сказано, дурне ще... Де ж хіба забути
 Про дитину рідну, як не в тім шинку?..
 Як її терпіти, долю цю важку?
 Цілу ніч сердешна в ліжку простогнала...
 Люди не почули, як вона сконала...
 Сонечко пригріло, та дарма було
 І ласкавий промінь, і святе тепло:
 Все небога спала... Смерть здалась їй
 мила,
 Бо вона нещасну тільки й пожаліла.

РОСИ.

З Конопницької.

Годі вам, холодні роси,
 Випадати,
 Бо ми голі, бо ми босі,
 Холод в хаті.
 Хіба менше, аніж треба,
 Плачуть очі,
 Що сиплетесь сріблом з неба
 Серед ночі?
 Коли б тільки вповдовж поля
 Походити,
 Сльози ті, що лле недоля,
 Всі злічити:
 Наглий страх женця забрав би
 Враз на нивах,
 Бо криваві снопи мав би
 По тих жниввах.
 Гляне сонце, як і досі,
 На долину,
 Обігріє, вип'є роси
 За годину.
 Море ж наших сліз чи зможе

Воно спити?
Хіба землю спалиш, Боже,
Всю на світі!

Сон черниці.

З Алухіна.

Не свічу я лампадки північної,
Не читаю канону вечірнього...
Де подітись од думоньки грішної,
Захиститись од чару надмірного?
Він приснився у сні нерозгаданім
Осяйніш великодної свіченьки,
З білих риз його віяло ладаном,
Сяли проміні з ясного личенька.
Наче маріння тихе, небачене,
Він прилинув з гадками напасними,
Стурбував серце, Богу призначене,
Доторкнувсь чорних кучерів пасмами.
Він шептав (в очах туга світилася):
— „Годі вік свій губить між могилами,—
Не труна кароокій судилася;
Покохай, бийся з вражими силами!
„Люди в світі неправдою змучені,
Вони ждуть тебе, серцем болючи:
Кинь же швидче ці стіни засмучені,
Сумну одіж скидай, не жалючі!“
Та й подавсь до блакиті одвічної,
Потонув легше витвору мрійного...
Не свічу я лампадки північної,
Не читаю канону вечірнього...

Сироти.

Дітки маленькі кликали маю:
— „Вставай, голубко, нене кохана!
Прокинься швидче та кидай яму,
Бо ми не їли з самого рана!“
Даремно ждати... Побігли в клуню:
— „Чом не йде мама?—скажи, татуню!“
— „Пождїть, не плачте, дітоньки милі;

Не видно—прийде ваша матуся,
Зварить кулешик, дасть льолі білі,
А я ще трохи помолочуся“ —
Не ждеться діткам,—побігли вь клуню:
— „Де ж наша мама?—скажи, татуню!“
Голову сумно тато понуриув,
Обійняв діти, та що казати?
Трьома струмками піт з його джюриув;
Лишив роботу, побрів до хати,
Злагодив їсти і знов у клуню...
А дітки в голос: „Куди, татуню?“
Зростають дітки—і голі, й босі,
Вже не питають, бо зрозуміли,
Чом не приходить матуся й досі.
Нелюдські злидні кругом обсіли,
Всю спорожнили комору й клуню,
По заробітках женуть татуню.
На дворі люто тріщать морози,
А він працює і дні, і ночі...
Краялось серце, змерзали сльози,
Поки заплющив на віки очі.
Побіжать дітки із хати в клуню:
— „На кого кинув ти нас, татуню?..“

* *
*

Ні, не спинять серця втрати,
Не убьють найкращих сил;
Грім ворожої гармати
Не злякає буйних крил!
Як що будем всі труситись,
Хто заступить рідний край?
Ти боєць—повинен битись,
Ти співець собі—співай!
Пронесуться бурні ночі,
Прийдуть тихі, ясні дні,
Усміхнуться смутні очі,
І поллються з уст пісні.
Мов цілющею росою,
Знов душа напьється в край...
Не згинайся ж під грозою,
А співай собі, співай!

СМІЛІ МАЙСТРИ.

Смілі майстри нової будови,
 Прямування нового борці,
 Ви, що волі, знаття і любови
 Світич держите міцно в руці;
 Ви, що твердо за правду стояли,
 Не боявшись ні з ким боротьби;
 Ви, що голови вік свій ламали
 Над знищенням людської журби,—
 Я єднався в думках своїх з вами,
 Ваша праця й мене затигла;
 Я до всіх поривався з словами:
 — „Де те джерело кривди і зла?
 Із якої сумної причини,
 Занедавши і розум, і лад,
 Кожен тратить обличчя людини,
 Хижим звірем зробитися рад?..“
 Але що це?—Зоря впливає,
 Чорні хмари потроху зганя,
 Нас промінням рожевим зливає,
 Обсипа поцілунками дня.
 Ото ваша зоря засіяла,
 Ви на душу звіаєте мир...
 Поробім же з мечів наших рала,
 Не вживаймо на брата сокир!
 Царство боже уже зародилось
 На руїнах старого життя:
 Не катам вікувати судилось,
 Не гнобителям ждати пуття...
 Прислухаюсь—ревнуло з гармати,
 Ясне небо сховалось в диму,
 Гук за гуком почав долітати,
 Розбудивши і пекло, і тьму.

* *

Не росцвівши, квіти зжовкли,
 Ясний промінь сонця згас,
 В серці хворім струни змовкли,
 Що бреніли якийсь час.
 Підломились буйні крила,
 Думка з місця не руша,

Зникла зірка, що десь мріла,
 Занудилася душа.

Не сміюсь я та й не плачу—
 Тихий сум мій давній друг.
 Молоду завзяту влачу
 Підтинає злий недуг.

Смертю дишуть хмурі стіни...
 Де не глянеш—скрізь межа...
 Тільки голос з України
 Мою тугу розважа.

* *

Душею я вчора оджив,
 Прокинувся од мук... а сьогодні?
 Як швидко я все пережив,
 Як швидко я знов затужив,
 Стою без надій край безодні...
 Я мріями вчора літав
 Далеко відсіля... а сьогодні?
 Як швидко нудитись я став,
 Як швидко я крильми пристаю,
 Спинилися змахн безплідні.
 До праці я вчора зривавсь,
 Пив солод надій... а сьогодні?
 Куди він, мій порив, дівався?
 Я чуюсь, як перш почувавсь,
 Стою без надій край безодні!..

* *

З Леопарді.

Виходиш ти із рідної оселі,
 Покинувши і небо голубе,
 І всі думки дівочії веселі.
 Сестриченько, що жде тепер тебе?
 Твою ганьбу, твій сором я вбачаю,
 Заздалегідь мій погляд посумнів:
 Нещасному, зрабованому краю
 Наплодиш ти недолюдків синів.
 В Італії все нівечить неволя,

Щось не встають смільці до боротьби;
 Твоїх дітей з коліски звяже доля,
 Це не герої будуть, а раби.
 Але навчи їх за країну битись,
 Збуди в душі святіші почуття,
 Без їх шкода й на білий світ дивитись,
 Нема без їх ні щастя, ні пуття.
 Бо хто тремтить, не гіден той кохати,
 Він утече зрадливо од всього.
 Так будь же ти достойна, жінко-мати,
 Великого призначення цього!

К О Б З А Р Ь.

Я грав на весіллі, я грав над труною,
 Під стріхою грав і в палаці;
 Усіх розважав я, добою ж нічною
 Притулку не мав після праці.
 Гожу всім бувало, пісні так і ллються,
 В самого ж ні роду, ні хати;
 Дівчата аж плачуть, а хлопці сміються:
 Хоч тяжко, а треба співати.
 Довештався до краю, що й сили не стало,
 Що й волос мій чорний біліє;
 Багацько скрізь горя, та радощів мало...
 Хто в світі пригорне, пригріє?
 Туман якийсь в очах, не слухають ноги,
 Од кобзи легенької гнуса;
 Давно погубив я всі рідні дороги,
 Не відаю, де опинюся.
 Блукаю одинцем і вмиру сиротою,
 Без сліз поховає чужина,
 Нехай же положуть і кобзу зі мною,
 Бо це—моя вітха єдина.

* *

Угамуйсь, мое серце безшасне!
 Не допоможуть нам сльози дрібні.
 Про минуле тяжке, бідолашне
 Не нагадуй щоденно міні.

Не хлопьяче життя ми з тобою
 Починаєм—далеко воно...
 Побратавшись навіки з журбою,
 Я про щастя не дбаю давно...
 Цить же, серце,—не легко й без тебе;
 Мовчки вчись своє горе нести,
 Схаменись та поглянь кругом себе
 І безглузких байок не плети!

* *

Тн вітала тут, доле щастлива!
 Тепер в рідній оселі вже пусто;
 Всіми кинута батьківська нива
 Зростає свірипою густо.
 І згадати—так серденько туже,
 Ніяк ради не дам із журбою...
 Ось присядьмо укупонеці, друже,
 Побалакаєм тихо с тобою.
 Було мати колись, як віночок
 Вбере нашу хатину гарненьку,
 Сяде прости; плигнувши в куточок,
 Кіт мурукає їй потихеньку.
 Тато з нами почне розмовляти,
 Що робилось на білому світі,
 Та на добре життя наставляти
 Свої любі малесенькі діти.
 Поїмо, повстаєм од вечері,
 Старий з Біблії нам прочитає;
 І здавалось не раз, що кріз двері
 Божа ласка із неба злітає.
 Покладуть нас теплесенько спати,
 Заколишуть на всю ніч піснями...
 Денний шум стане всюду стихати,
 Сон блажений повіє над нами.

Пісня про сопочку.

(З Томаса Гула)

Потомилися пальці слабі,
 Червоніє в охмарених очах...
 Швачка гэлки не кида в журбі,

Вся у рублях дрижить нежіночих...

Ший, ший, ший!..

В муках голоду, вбожества, спраги
І тремтів її голос сумний,

Про сорочку співав без розваги:

— „Заробляй, заробляй, заробляй,

Доки півень не крикне на дворі,

Заробляй, заробляй, заробляй,

Доки з неба присвічують зорі!

О, нещаснице, краще б була

Ти рабою у турка-деспота

І, як жінка, душі не спасла,

Коли це християнська робота!

Заробляй, заробляй, заробляй,

Доки колесом світ не заблима;

Заробляй, заробляй, заробляй,

Доки бачиш хоч трохи очима!

Тільки й знай: стібок, ластівку, шшив,

Та шшив, ластівку, стібок-доріжку,

Раз-у-раз, поки сон не звалив,

А вже кгудзик пришиєш на ліжку.

Чи згадав же хто небудь, що це,

Матері наші, сестри, дружини,

Не білізну берем ми, а все,

Все життя одбіраєм в людини!?

Ший, ший, ший

В муках голоду, вбожества, спраги!

І сорочку, і саван сумний,

Все однаково ший без розваги!

Та не будем про смерть ми казати:

Кістяк викличе тільки огиду,

А не ляк, бо ні дати, ні взяти—

Це найкращий мій образ по виду:

Так на мене скидається він...

Чи за працю я ззім коли ласо?

Чом не зменшиш на хліб, Боже, цін,

А не збільшиш на кров і на м'ясо?

Заробляй, заробляй, заробляй!

До труни не спочити сіромі,

І за все оте в рублі гуляй,

Жуй шкоринку та гний на соломі.

Мій куток—стіл та лавка крива,

З усіх боків обідрана стріха,

Голі стіни, по стінах, бува,

Своя тінь промайне—вся й утіха.

Заробляй, заробляй, заробляй

Од зірниці і знов до зірниці;

Заробляй, заробляй, заробляй,

Наче каторжник-злодій в темниці...

Заробляй!.. стібок, ластівка, шшив—

Та шшив, ластівка, стібок-доріжка,

Доки мозку ще труд не зсушив,

Не поклав тебе на-вік до ліжка.

Заробляй, заробляй, заробляй,

В темні дні та холодні зімою;

Заробляй, заробляй, заробляй

І тоді, як повіє весною,

Як пташки защебечуть в гаю,

Полетять молоді пташенята,

Роздратують загарність твою,

І темніш тобі зробиться хата.

Ох, і я б так знялась, як пташки,

Серед вільних степів погуляла,

Кругом мене щоб пахли квітки,

Наді мною блакить щоб сіяла,

Я б по травці пройшла, ожила,

Повним серцем дихнула б на волі...

Ох, коли б я багатша була,

Не кляла б безпорадної долі!

Одпочити б хоч трохи міні

За мій довгий пекельний одбуток!..

Не кохання, не мрії дурні

Цього прагнуть, а туга та смуток...

Я дала б усю волю плачу,

Я разважила б жаль по крихітці;

Так не можна й цього до скочу:

Сльози шкодять і голці, і нитці!

Потомилися пальці слабі,

Червоніє в охмарених очах;

Швачка голки не кида в журбі,

Вся у рублях дрижить нежіночих...

Ший, ший, ший

В муках голоду, вбожества, спраги!

І тремтів її голос сумний,

(Вчуйте, дуки, той стогін марний!)

Про сорочку співав без розваги.

З. Мікель Анджело.

Рідний краю, діток маєш,
Ними славний, пишно сяєш

В своїй янгольській красі;
 Чом же так, що, з ласки неба,
 Цей раює більш, ніж треба,
 А в нарузі інші всі?
 У кайданах із чужини
 Тебе молим що-години
 Ми, зневажені сини;
 Як що чуєш в серці сором,
 То поглянь приязним зором
 І додому нас верни!
 Рідний краю, діток маєш,
 Так чому за їх не дбаєш.
 Все отдавши одному,
 Щоб загарбав в свої руки,
 А других послав на муки,
 Кинув зрадою в тюрму?
 Хай гуляє, хай лютує,
 У розпусті бенкетує!..
 Прогримлять святі громи,
 Після пекла цієї ночі
 Ми розплющим на світ очі,
 Знову станемо людьми!

З Ади Негрі.

В червонім убранні мандрівниця пізно
 Де в Бога взялася і з сміхом зловтішним
 Промовила грізно:
 „Горить в тебе хрест на чолі молодому;

Він тягаром ляже довічним
 На долю твою невідомому!
 „Блукать сиротою ти будеш по світу...
 Той карб таємничий ніколи не зникне,
 Бо пашу неситу
 Упир твій роззявить, у серце упнеться,
 Вьялить тобі душу та нівечить звикне:
 Упир цей скрізь творчістю зветься.
 „І кликати не треба: як сум не дасть спати,
 Він зараз до тебе прилине з півночі,
 Сам стане вчащати...
 Зросла ти в країні піснями натхненій,
 А люди нудні, до надбання охочі,
 Злочинством вважають твій геній.
 „Ось зважся одкрити затроєні рани
 У слові могутнім: почне всяк знущатись;
 Під гуки догани
 Хай голос почують величнього гимну,
 Що звав би кохати і брататись:
 Всі глянуть, немов на причинну.
 „Цькувати тебе кинуться злі твої судді,
 Поки роздеруть, як вовки-сіромаиці;
 В сльозах на одлюдді,
 З журбою у грудях од дикого крику,
 Ти будеш тинятись і вечір, і вранці,
 До віку, до віку, до віку!“
 Скінчила отак та й пішла собі звільна,
 В червоні вгорнувшись шмати,
 Недоля моя неодхильна...
 А я не знайшла, що сказати.

МАКСИМ АНТОНОВИЧ СЛАВІНСЬКИЙ.

На літературну ниву виступив в початку *дводесятих* років. Твори його, оригінальні і перекладні, друкувались в „Зорі“, „Житті і Слові“, „Вікові“, в „Акрдах“, „Розвазі“, „Досвітних огнях“, „Терновому Вінкові“ (чудовий переклад Гетевського „Прометей“). В 1892 році у Львові видано „Книгу пісень“ Гейне, яку він переклав (під псевдонимом Максим Стависький) вкупі з поетесою Лесею Українкою. Славінський, син селянина, родився в містечку Ставищах Тарашанського повіту, в Київщині. Вищу освіту здобув в Київському університеті. Тепер він живе у Петербурзі і співробітничав в різних російських часописах. Приймав близьку участь в „Товарищ“ і „Нашей Жизни“.

Літературні джерела для біографії: „Віс“, т. I (1902).

З Гейне.

Коли розлучаються двоє,
За руки беруться вони
І плачуть, і тяжко зітхають,
Без ліку зітхають сумні.
З тобою ми вдвох не зітхали,
Ніколи не плакали ми;
Той жаль, оті тяжкі зітхання
Прийшли до нас згодом сами.

З Гейне.

На личеньку у тебе
Цвіте весна красна,
А в серденьку—холодна,
Суворая зима.
Та все мине, як завжди
На світі все мине,—
Зіма на личку буде,
А в серденьку—весна.

З Гейне.

Злякалася квітонька лотос,—
 Од проміння ясного дня
 Схилила головоньку долі,
 Жде ночі і тихо дріма.
 Коханець її, місяченько,
 Збудив її світлом ясным:
 Вона повернулась весела
 До місяця личком своїм.
 Цвіте і палає, і пильно
 Вглядається вгору вона;
 Її обгорнуло кохання,
 А з ним і журба чарівна...

З Гейне.

Якби тільки квіточки знали,
 Як серце сумує моє,
 Зі мною б тихенько ридали,
 Щоб горе забув я своє.
 Якби соловейки те знали,
 Що я і слабкий, і смутний,
 Вони б міні втішно співали
 Свій спів голосний, чарівний.
 Якби про мій сум та печалі
 Почули небесні зірки,
 Із неба зійшли б, розважали
 Мій сум та печалі тяжкі.
 Квітки, соловейко та зорі...
 Ніхто з їх про тебе не зна,
 А знає про лютеє горе
 Дівчинонька гарна, ставна.
 Ох, знає дівчинонька мила
 Те горе, що сталось міні,
 Бо то ж міні серце розбили
 Її оченята ясні.

З Гейне.

Гарну радоньку давали
 Всі товариші міні:
 — „Трошечки зажди ти, друже!“

Так казали всі вони.

Ждав од їх я запомоги—
 І без хліба я б пропав,
 Та одна людина добра
 Помогла—і жить я став.
 Добрий, славний чоловіче,
 Дав ти їсти, дав і пити,
 І ніколи не забуду
 Я тебе ані на мить.
 Хтів би я тебе, мій друже,
 Міцно, міцно обійнять,
 Та не можу... бо не можу
 Сам себе поцілувать.

Панна Клара

З Гейне.

У саду доби нічної
 Гарна панночка гуляє,
 А в світлицях у палаці
 Там музика грає-плаче.
 „Вже міні обридли танці—
 І заучена розмова
 Лицарів, що тільки вмійють
 Погляд мій рівнять до сонця.
 Скрізь міні так прикро, смутно
 З того часу, як до мене
 Під вікно прийшов раз лицарь—
 Лютню мав він із собою—
 Сміливий, ставний та гордий,
 Очі—ніби в небі зорі,
 А лице—бліде та гарне,
 Як у Юрія святого“.
 Мріяла так панна Клара
 І дивилась у садочок;
 Тільки зирк—той самий лицарь
 Знову став поперед неї.
 І рука з рукою, тихо
 Йшли вони; тремтіли зорі,
 Вітерець згинав листочки,
 Любо коливали рожі.
 — „Глянь-но, коливають рожі,
 Гарні, ясні, як кохання...
 Та скажи міні, чого це

Ти, кохана, счервоніла?
 — „Комарі мене напали;
 Не люблю я їх так само,
 Як жидів отих поганих
 Довгоносю породу.“ —
 — „Киньмо комарів з жидами“, —
 Сміючись говорить лицарь, —
 „Подивися—он мигдальний
 Цвіт із дерева злітає.
 Цвіт мигдальний все повітря
 Сповнив чистим ароматом.
 Та скажи міні, кохана:
 Щиро ти мене кохаєш?“
 — „Я тебе кохаю, милий,
 І кохати присягаюсь
 Тим, кого народ жидівський
 Заквітчав вінком терновим.“ —
 — „Позабудьмо про жидів ми“, —
 Сміючись говорить лицарь;
 „Глянь лиш: у траві, як мрії,
 Скрізь тремтять лілеї білі;
 Скрізь тремтять лілеї білі,
 Зорі ллють на їх проміння...
 Та скажи, мій друже ясний,
 Не обманюєш мене ти?“
 — „Ні, нема в міні обману,
 Як в своїх не маю жилах
 Ані маврської я крові,
 Ні жидівської мутної.“ —
 — „Киньмо маврів ми з жидами.“
 Сміючись говорить лицарь
 І у захист по-під мирти
 Він веде дочку алькада.
 Він її кохання словом,
 Ніби сіткою, облутав,—
 Стало менше чути мови,
 Тільки більше поцілунків...
 Соловейка співи ллються,
 Ніби ті пісні весільні,
 Світляки скрізь у травиці
 Світять, як огні в палаці.
 І у захисті під листям
 Тихо стало... Тільки чути,
 Як шепочуть мирти гарні
 Та квітки рожеві пахнуть...
 Тільки враз музика гучно

У палаці щось заграла:
 Клара вирвалась з обіймив
 І до лицаря говорить:
 — „Чуєш? грає—звє музика!
 Та у час розлуки цієї,
 Як зовуть тебе, скажи ти!..
 Чом я раньш того не знала!“ —
 Лицарь дивиться лукаво
 І у панночки цілує
 Губки, рученьки та чоло
 І одказує нарешті:
 — „Панночко, я, ваш коханок,—
 Син розумного старого
 Рабина у Сарагоссі:
 Люди звуть його Ізраель.“

П'яніть себе, чим хочете, п'яніть!
 Чи правдою і добрими ділами,
 Чи кривдою і тяжкими гріхами,
 Впивайтеся, як хочете ви жити!
 Впивайтеся високими думками,
 Вино кохання пийте кожну мить,
 Щоб голову і серце звеселить,
 Щоб не ридать кривавими сльозами.
 Впивайтеся, бо тільки п'яні очі
 На божий світ дивитися охочі:
 Тверезому не можна втішно жити:
 Тверезому не світять ясні мрії,
 Не гріє сонце правди і надії...
 П'яніть себе, чим хочете, п'яніть!

3 „Прометей“ Гете.

III дія

Прометей (сам).

Зевесе, заступи
 Всі небеса
 Туманом хмар своїх!
 Втішайся, як хлопя,

Що оббива голівки у квіток!
 Трощи дуби, верхівья гір,—
 Землі моєї,
 Моєї хати
 Не похитнеш,—
 Їх збудував не ти!
 Мого багаття
 Ти не займеш,
 Хоч задриш ти його огню!
 На світі цим не знаю я такої
 Нікчемности, як ви боги!
 Дарами, жертвами,
 Повітрям молитовним
 Тримаєте непевно ви
 Свою величність;
 Були б без їжі ви,
 Коли б на світі
 Старців, дітей та дурнів не було.
 Коли малим я був
 І доладу не знав нічого,
 До сонця я звертав
 Полудою повиті очі—
 Неначе єсть у його уха,
 Щоб слухати мої слова,
 Неначе єсть у його серце,
 Щоб втішити, пожалувать людину,
 Пригноблену в житті.
 Хто дав міні одвагу

З титанами боротись?
 Хто спас мене од смерти,
 Од рабства?
 Хіба ж не ти всьому допомогло,
 Мое святе, мое палкеє серце!
 Ти, молодеє, добре серце,
 Одурене, подякою горіло
 Тому, що в небі спить!
 Тобі од мене шаня треба?—За що?
 Хіба коли ти заспокоїв
 Пекучий жаль?
 Хіба коли обтер ти сльози
 Того, що плаче у житті?
 Чи з мене мужа
 Зробив не Час могучий,
 Не Доля вічная—
 Господарі твої й мої?
 Ти думав, може,
 Що я зненавижу життя,
 Втечу в пустиню через те,
 Що правдились не всі
 Мої рожеві мрії?
 Я тут сижу, творю людей,
 Подібними і рівними до себе,
 Щоб плакали, журились,
 Раділи і втішались—
 І не вважали і на тебе,
 Як не вважаю й я!

ВАСИЛЬ ЩУРАТ.

Род. 1872 р.

Почав друкувати свої твори в 1890 році. Друкував їх в „Зорі“, „Руслані“, „Акордах“, „Вікові“, „Розвазі“, „Досвітних Огнях“... У Львові видано два збірники його оригінальних поезій: „Lux in tenebris“ (1896) і „Мої листи“ (1898). Крім того, він перекладав і твори чужих письменників: переклав „Вибрані оди Горація“, „Тангейзера“ і „Мелійську Венеру“ Ліндау (з німецької) і чимало дрібніших речей з німецької і угорської мови. Пише, крім поезій і по історії літератури, критичні і публіцистичні статті („Замітки до поеми Т. Шевченка—„Чернець“, „До історії останнього побуту П. Куліша у Львові“, „Чернеча республіка на Афоні“ і инш.). Щурат, син селянина, родився в Галичині, в Австрії, в 1872 році. Скінчив віденський університет і тепер професором у Галичині.

Літературні джерела: 1) Больш. Энци. тов. „Просвѣщеніе“ т. XX;
2) „Вісн“, т. I (1902).

* *
*

Мое серце не тут, моя дума не тут,—
Вони ген на Поділля над Збручем:
Дума лине орлом, серце рветься притьмом
На лани, сном повиті могучим.
Доки щастя твоє, рідний краю, є сном—
Мое серце і дума над Збручем!
Гей, Поділля, лани, плодотворні лани,
Джерело мого смутку і суму!
Йдуть за море по хліб ваші рідні сини,
Я ж до вас мою скорбну шлю думу,
Там блукає вона і шукає тих сліз,
Що по трав розлилися коверці,
Що зросили стежки всі і кожний покіс,
І сльозами тими труть серце.
Мое серце не тут, моя дума не тут,—
Вони ген на Поділля над Збручем:
Дума лине орлом, серце рветься притьмом
На лани, сном повиті могучим.
Доки щастя твоє, рідний краю, є сном,—
Мое серце і дума над Збручем.

3 ВЕСНЯНИХ ДНІВ.

Гори, снігами сповиті,
Бори, морозом побиті,
Вбрала ти, весно, в зелені пишні шати,
Як мати;
З рік познімала окови,
Всім розділила обнови,
Все пригорнула, все сонця промінням
огрла,
Як вміла.
Цвіт тобі голову клонить,
Жайворон пісеньку дзвонить,
Все твою силу шанує, уславлює весну
Чудесну.
Весно! ти всім шлеш обнови
Любії... ти й мужикові
З ласки своєї змінила зіми мороз-холод...
На голод...

* *
* *
*

На дикий степ лягає ніч;
На всі боки дороги йдуть;
Хожу, блужу я сам один...
Хто вкаже тут міні мій путь?
Погляну я на небозвід—
Одну там зорю бачу я.
Та чи провадить до мети
Той шлях, що вказує зоря?
Ясніше зір світив міні
Очей дівочих ясний світ:
Йому я теж повірив був
І втратив щастя юних літ...

* *
* *
*

Не бачити тебе одну годину,
Не цілувати пишних уст твоїх,—
Це вже мабуть є кара за провину,
Найбільша кара за найбільший гріх.
Міні здаєсь—коли б всі душогуби,
Злочинці всі залюблені були,
Не треба б ні тюремних мурів грубих,
Ні шибениць високих на землі.

* *
* *
*

Лилила по небу хмаронька,
Над гаєм опинилась,
Зів'ялий лист побачила,
В сльозу переінилась.
Переінилась хмаронька
В сльозноньки перлисті;
Заискрилися перлами
Вони на жовтій листі.
Подув мороз опівночі,
Тремтячі сльози-перли
Стялись на листі нієм,
Мов разом з ним завмерли.
Стялися сльози нієм,

Завмерли на листочку,
 Вмираючи, зготовили
 Йому на смерть сорочку.
 Горіли зорі свічами,
 Вітри подзвіння вили,
 Мерлець скотився з дерева
 До свіжої могили.
 І сумом скрізь повіяло...
 По жовтих листя купах
 Ступають всі засмучені,
 По жовтих топчуть трупах.

—
 * *

Вийду я в поле, може, ще вбита
 Мрія воскресне! Йду над ручай.—

Тихо дрімає сірий лан жита,
 Річка так тихо шепче, спить гай.
 Хоч би вітрець де рушив корону
 Дуба старого, пташку в гіллі
 Сонну сполошив, хоч би він тронув
 Води, підняв де пил із землі!
 Тихо. Проклін вам, тиші понурі!
 Небо, чи й ти спиш? Де ж бо твій грім?
 Вдарь ним! Зішли нам хмари і бурі—
 Сонній природі, грудям моїм!

—
 * *

Ти даром тужиш, даром ждеш,
 Шкода твоїх надій:
 Любові вдруге не знайдеш,
 Не вернеться спокій.
 Бо хоч би херувимів Бог
 Тобі дав легіон,
 Не проженуть вони тривоги,
 Що твій полошать сон.
 І хоч би другий легіон
 Архангелів зійшов,
 Идучи до тебе, їх кордон
 Прорве моя любов.

БЛИСКАВКА.

Блискавко темної ночі,
 Чом я тебе так люблю?
 Чом уночі я не сплю,
 Пильно втопляючи очі
 В п'їтьмі нічною добою,
 Блискавко темної ночі?
 Блискавко, в чім твоя сила?
 В тім, що лиш блиснеш огнем,—
 Темна ніч робиться днем?
 Чи міні тим отак мила,
 Що в твоїм з п'їтьмою бою
 Бачу бії мислі живої...
 Блискавко, в чім твоя сила?

ВЕЧІРНІЙ ЧАС.

Вечірній час—чудовий час:
 Рожевий світ на небі згас,
 А таємничий сумерк ляг
 На горах, борах і полях.
 Скрипить останній віз снопів,
 З садків летить дівочий спів:
 По сумерках саїтних піль
 Розносить він розлуки біль.
 Вкінці згубивсь ручай пісень,
 Пішов на сон робочий день,
 Однак на небі тихий путь,
 Що-раз то краші зорі йдуть.
 В такій то зоряній тиші
 Панує мир в моїй душі!
 Так, кинувши житейський вир,
 Піду колись на вічний мир!..

У ВОЛИНСЬКІЙ СТОРОНІ.

У волинській тихій стороні
 В церкві кобза висить на стіні;
 Сотню літ вже висить сумно,
 Мов не кобза, але трумно,

Де спочили давні пісні.
 Стародавній запорожський лад
 Дав пісням тим давнім дивний склад,
 І дала їм силу слова
 Голосна Дніпрова мова,—
 Дивувався пісням тим Цареград.
 А коли озвалися, як грім,
 То й Варшава дивувалась їм.
 Жовті Води стали в крові
 Од кривавої їх мови,
 Що нагнала добре жаху всім.
 Бо ж і сила в тих піснях була!
 Все з завзяттям лицарів росла,
 Поки з славою могила
 Їх собою не покрила,
 Поки кобза в церкву не зайшла.
 Нема того, хто б з грудей своїх
 Кобзі сили уділити міг,
 Тої сили, що несла на море,
 Тої сили, що боролась горе,
 Що з ярма нас визволяла всіх.
 У волинській тихій стороні
 В церкві кобза висить на стіні:
 Сотню літ вже висить сумно.

Мов не кобза, але трумно...
 Встаньте з трумна, давні пісні!

ШТУКА ШТУК

(З Г. Роллета)

Ми знаємся на штуці штук,—
 Це штука співаків.
 Чи світло зорь, чи запах лук—
 Все виразить наш спів.
 Шум вітру, гамір хвиль шумних,
 Біль серця, шастя рай—
 Все в нас пливе з грудей співних.
 Як соняшний ручай.
 Для скритих ірій слова знатні
 Є в нас у кожний час
 І що кому лиш сниться в сні,
 Те явне є для нас.
 І все, що тисяч серць гнітить,
 Мов сумерк навісний,
 Те виявить у пісні в мить
 Той спів наш голосний.

ІВАН МАТВІЙОВИЧ СТЕШЕНКО.

Род. 1873 р.

На літературну українську ниву виступив у початку *дев'ятистих* років. Друкував свої твори в „Зорі“, „Правді“, „Розвазі“, „Акордах“ „Шершні“ і инш. В 1898 р. видано (у Києві) його „Хуторні сонети“, у 1901 р.—„Степові мотиви“. Крім оригінальних поезій, Стешенко перекладав і з чужих мов. Переклад, між иншим, „Метаморфози“ Овідієви. В 1898 році видав (у Києві) монографію „Поезії І. П. Котляревського“. В 1906 видав переклад „Орлеанської Діви“ Шіллера, написав „Історію української драми“. Де-які свої твори підписував псевдонімом Ів. Сердешний і инш. Був співробітником в журналах: „Кіевская Старина“, „Україна“ і инш. Родився в Полтаві в 1873 р. Вчився в Київському університеті на історико-філологічному факультеті. Тепер учительює у Києві: в комерчеському училищі, в музично-драматичній школі-Лисенка і инш.

Літературні джерела для біографії: 1) „Вік“, т. I (1902); 2) *Л. Старичка-Чернявіська*—Новинки української поезії („Русск. Мысль“, 1902, X.).

Монолог Йоганни.

(З „Орлеанської діви“ Ф. Шіллера)

Прощайте ви, мої лани квітчасті,
 І ви, кражі величних, любих гір!
 Йоганні більш не буде з вас утіхи.
 Вона мовля на віки вам: „простіть!“
 І ви, степи, і ти, мій гаю пишній,
 Без мене вам до віку тут цвісти!
 Прощайте ви, мої стави сріблясті,
 І ти, луно, таємний гук долин,
 Що спів міні носила геть у поле,
 Йоганна йде—не вернеться ніколи!
 А ви, місця, моїх утіх яскравих,
 На віки я тепер лишаю вас!
 І вас, моїх ягняток кучерявих,
 Без вівчаря в лихий я кину час...
 Не тих овець, других, в ланах кривавих,
 Зове мене пасти небесний глас:
 Величний дух в міні буя без краю—
 Геть все земне—святині я шукаю!
 Хто з сивих гір великого Сісна,
 З'явившись сам у кущі огневій,
 Пророку йти звелів на фараона,
 Хто чабана зміцнив на грізний бій—
 І з рук слабих повстала оборона,
 Хто вівчарям дарує захист свій,
 Глаголав Той з цих віт міні важливо:
 „Іди і скрізь про мене свідчи, Діво!
 В жорстоку мідь ти мусиш тіло влити
 І в сталь міцну розкішний стан закуть...
 Коханням більш тобі не пломеніти,—
 Цей грішний пал на віки ти забудь!
 Бо не тобі вінцем шлюбним радіти,
 Бо не тобі дитячу ласку чуті!
 Але за те над всіх жінок величних
 Звеличу я в світах тебе безлічних!
 Коли й герой ослабне до нестями
 І Франції остання мить пробьє,
 То візьмеш ти небесну оріфламу
 І, наче жнець, пожнеш жнитво своє...
 Ворожу міць зітреш в криваву пляму,
 І твій талан повсюди мир пролле...
 Рятунком ти всю Францію осяєш,
 Врятуєш Реймс,—там короля звінчаєш!“

Сам Бог міні послав цей знак святині—
 Оцей шолом і дивну силу з ним...
 Божисту міць міні дає він нині,—
 З ним дужа я, мов світлий херувим,
 Я рвусь до січ в окриленій гордині,
 Мій дух горить запалом неземним—
 Ось січі грім... борці списами грають,
 Вже коні ржуть і сурми скрізь лунають...

ЖИТТЕПИС.

Не веселі пісні в ночі темні, страшні
 Над колискою в мене лунали,—
 Сльози чулись трудні та ридання сумні,
 Лився стогін безкрайї печалі.
 Не вітання та сміх сонцем любих утіх
 Мої роки дитинячі гріли,
 Ні, од рана й до ночі лиш лайка й батіг—
 Всяку радість без жалю гнітили,
 А в путі життєвій, в грізній скруті мойй,
 Не любов міні гоїла рани,—
 Ні, за здійснення мрій світ в злобі нависній,
 Замість лік, мене брав у кайдани.
 І як стали в борні сили гаснуть міні
 І життя мое тліло без світу,
 Знову чув я одні лиш погрози страшні,
 Спочуття не стрічав, ні привіту.

СПИДЕЦЬ.

З Надсона

Нехай твій спів пала огнем пекучим
 гніву
 І слізьми правими пройма нам душу й кров,
 Хай будить в нас сліпих ненависть
 справедливу,
 Й до краю рідного пречистую любов;
 Хай кожен звук його вперед нас пориває,
 Надією дзвенить знемоглим од ярма,
 Полігших в боротьбі хай славою вінчає,
 Ганебних втікачів на посміхи здійма;

Нехай веде нас в бій з неправдою і тьмою,
В той бій, де стяг здійма за истину бо-

рець—

І ми упадемо всі ниць перед тобою
І з захватом промовим: „Ти—співець!“
Нехай твій спів брентить, як лагідне

дзюрчання

Струмка, що виграє у хвилі золотій,
Хай джерелом киплять надії та бажання,
І міць в йому буя, і сміх луна живий;
Нехай забудемось під чарівнії звуки
І в край фантазії полинем, як і ти,—
У рай, де вже нема ні сліз палких, ні
муки.

Де спокій, забуття і чари красоти...

Хай поразем ми, забувши думи, горе,
Хай скрасить чоло нам дитячих літ ві-
нець—

І ми прославимо твої безсмертні твори,
І з захватом промовим: „Ти—співець!“

СОНЕТИ.

Коли оповитий нудьгою важкою,
В неситі духовній, в нестямі чуття,
Без щастя та долі, й хвилини супокою
Вікую сумне я та журне життя;
Коли міні в грудях, стражданням над-

битих,

Болить моє серце у муках несних;
Коли міні розум безсилий мовчить
І чоло у думках пекельних горить,
Тоді я згадаю, славетна родино,
Про славу минулу, про волю твою,
За що я страждаю і мучусь, і гину
Та сльози, у праці невтримано ллю,—
І знов моє серце натхненням горить,
І хочеться жити, для вітчизни жити!

Нехай режуть сердиті хвилі,
Хай вітер віє навкруги,
І гаснуть в серці мрії милі
Під гнітом лиха та нудьги,—
Пливи, пловцю, про все байдуже!
Пливи; як змога є пливти,
І не затопить море дуже
Тебе, борця, в шляху мети!
Коли ж тебе в хвилини мхурі
Обгорне смерті грізний вплив,—
То по громах лихої бурі,
Коли засяє сонце в світі,—
По срібнім поверсі блакиті
Полине гурт нових борців!

До статуї ГОМЕРА.

Величний батьку наш, Гомере незабут-
ний!
Неначе кріз етер блискучий, золотий
Я бачу образ твій яскравий та славетний,
Що сяє з-під вінка, мов промінь той свя-
тий.
Могучий погляд твій блищить натхнен-
ням мира,
Душа у мріях вся палає та горить...
І у твоїх руках проста, нештучна ліра
Небесних звуків рій от-от пролле у мить.
І тихо ти заграє... Дзвенять, зростають
звуки...
А тут світліша все—і сонце, й світ, і
день.
Немає більше сліз! Нема нудьги та муки,—
Втонуло все лихе на дні живих пісень.
І слуха пишній світ, і слуха все на світі,
І усьому тому, про що дзвенить той спів,
Вважаєм теж і ми, мов чарами сповиті,
І нині—через ряд намучених віків,

ГРИГОРІЙ БОГИСОВИЧ КЕРНЕРЕНКО.

Род. 1863 р.

В 1890 році видано у Харькові „Невеличкий збірник творів Грицька Кернеренка.“ Потім у 1891 р. видано „Щетинника“ (Харьків), а в 1896—збірник поезій „В досужний час.“ Крім того, його твори друкувались в „Складці“ Александрова, „Новостях“, „Літерат.-Наук. Вістникові“, „Громадській Думці“, „Акордах“, „Розвазі“ і инш. Кернеренко (Кернер) родився 1863-го року в слободі Гуляйполі в Катеринославщині. Скінчивши сімферопольську гимназію, вчився хліборобства в політехникумі в Мюнхені (в Німеччині). Тепер хазяйнує в своєму маєтку в Гуляйполі. Крім оригінальних поезій, Кернеренко друкував переклади на українську мову поезій: Надсона, Фруга, Апухтіна і инш.

НА ВСЕ СВОЯ ПОРА.

Як в січні сонечко пригріє,
 Ростане сніг, кругом вода,
 Бува, й трава зазеленіє—
 Так то ще не весна!
 Як в маї сніг, бува, зірветься,
 Вода замерзне, мов дріма,
 І грак по снігу ще пасеться,
 Так то вже не зима!
 При першій стрічі як почувеш
 Слова ласкаві... вдарить кров,
 І засумуєш, загорюєш—
 Знай, то ще не любов!
 Проживши в світі вже чимало,
 Й слова почувши тіі знов,
 Хоча б і в жилах кров заграла—
 Так то вже не любов!

ПЕВНОМУ ДРУГОВІ.

Не на віки чорна хмара сонце заступила,
 Не на віки сумна доля нас заповонила!
 Не сумуй же, певний друже! долі кинь
 шукати!
 Міні руку, моя сестро, дай, ходім блукати!
 Вкупі глянем на світ білий, чи світло ж
 на йому,
 Може, й доля одізветься серцю молодому.
 Ходім, друже, ходім сестро, візьмемось за
 руки...
 А як долі не знайдемо, то знайдемо муки...

МАРНЕ ДОЖИДАННЯ.

Снігом будинки й шляхи всі, заносе,
 Темно кругом і нічого не чуть;
 Тільки що вітер гуде і голосе,
 Коні жахаючись санки несуть.
 — „Гей, же ви, коні! несіть поспішайте;

Треба до милої звечора стать.
 Гей, веселіше! Ви часу не гайте:
 Боже боронь, у степу ночувать“.
 Санки все більше у сніг загортає,
 Коні зморились, дороги нема;
 Дідько регочеться, радий, стрибає,
 З вітром співає і сміх підійма.
 Ось уже близько і мила мов чує,
 Як її милий до неї спішить.
 — „Вас, любі коні, вона нагодує,
 І поцілунком мене ошастить.“
 Холодно в руки і в очах темніє,
 Коні померзли, дріжать і сопуть;
 Тіло од холоду стигне, коліє,
 В мислях страшніі малюнки встають.
 Милая довго в вікно виглядала...
 — „Боже ж мій, Боже! Нема і нема...
 Так вона милого і не діждала:
 Ззіла коханого люта зіма.

НА ЧУЖИНИ.

Чого це, мій краю,
 Я гірко скучаю,
 Бува, як покину тебе?
 І сам я не знаю,
 Чом сльози роняю—
 Щось давить, щось мучить мене!
 І тут же є люди,
 Та й сонечко всюди—
 Всіх гріє, всіх вабить воно...
 Та тяжко у грудях,
 Хоч я і на людях,—
 Та все щось міні не одно.
 Так пташка, буває,
 У клітці скучає,
 Хоч клітка ота й золота,
 А все виглядає,
 До дверець літає,
 Про волю у сонця пита.

М р і і.

(З Надсона)

I.

Ще як дитиною, за шкільною стіною,
 Як діти, завжди й я про славу міркував,
 Міні ввижався зал, наповнений юрбою,
 І навкруги його світ ярко обливав...
 То був бенкет, бенкет в честь кралі молододі,
 В палаці тім було багато так гостей:
 Були дівчата тут найкращі красою,
 Були найліпші тут з баронів та князей...
 Весь день той промайнув в чаду розваг великих,
 Од труб стрільців в лісах лунало і гуло,
 Багато оленів і серн чимало диких
 Собаками тоді зацьковано було.
 А уночі бенкет був... гарная музика
 Там грала... а кругом між мармурів-стовпів
 Усе повбірано вінками із барвінка
 І вється там парча корогв і прапорів.
 Гуляли добре всі, всю ніч музики грали,
 Під музику юрба, мов човни ті, пливла;
 Шовки їх й оксамит дзеркала одбивали,
 Найкращі сукні й стрій із золота й срібла...
 Вже швидко ранок буде, гості потомились:
 — „Суди но кобзаря!—юрба людей гука—
 Бенкет щоб звеселить, щоб піснею упились
 Хай піснею давнини, хай піснею заспіва!“
 І от несмілий паж, я вийшов перед всіми...
 І перед кралею навколішки я став,
 Підвівсь, і радісно, по струнах я провів,
 І голос мій гучний в палаці загремів...
 Спочатку він дріжав од жаху потайного,
 Та янголь не забув до мене прилетіть,
 І голос силою він наділив святою,
 І в очах погляд мій зумів він засвітити;
 І ось, незнаний паж, юрбою заправляю,
 Я поборов її... і ясно бачу я,
 Як кралею голову униз свою схиляє,
 І пісня лицарів вразила всіх моя.
 Огнем горючі дівчат я бачу очі,
 Вразіння зроблене примітно на чолі,

І голос мій брентить, неначе той струмочок
 Чистенької води, що ллється по землі.
 Мов в небесах гремить, так пісня моя
 ллється,
 По струнах геть по всіх розсипавшись
 вона...
 Чи то бува не грім з хмар божих роздається,
 А, може, в небесах то блискавка грізна?..
 Як уразило всіх! Здавалося, що стеля,
 А з нею і земля, здригнулось все ураз,
 І люстра із шматків блискучого кришталю
 Померкла, раптом затремтівши у той час.
 І вихор той минув, і звуки знову тихо
 Од вилої руки акордом полились,
 Мов янголь крилами своїми звів лико,
 Мов дзвонів голоси далеко десь неслись.
 Чарує пісня та і відгомон останній,
 Мов любі пахощі, в вікно геть одліта,
 Несеться до небес, до хмарочок блакитних,
 І там далеко геть той голос десь зника.
 Скінчив я...

Всі мовчать, неначе у забутті,
 Під силою вражінь од слів отих моїх...
 А ось до ніг моїх упав вінок із руги...
 Хвали міні й квіток було багато тих!
 Гуде і стогне зал, хвилює перед мною;
 Росте великий гук од похвал навкруги:
 Рече так в вітер ліс осінньою добою,
 Так в бурю море б'є грізне об береги.
 Гуде і стоне зал... і чую, мов кріз сон я:
 Хвилюється народ і шле міні хвалу...
 Душа ж моя чогось то іншого благає,
 Неначе іншої я нагороди жду.
 Ти, яка зіркою сіяла перед мною,
 Ти, котрої краса вразила так мене
 І наділила піснею силою такою,
 Невже ж не зрозуміла ти мене, невже?..
 Дурний! Геть оджени ти марні свої мрії!—
 Священий трон її! Молися та радій!
 І марну про любов ти краще кинь надію—
 Невольником навколішках молися їй!..
 Чи вірить то очам: вона встає... і разом
 Замовкла вся юрба; дорогу їй дає,
 А очі ті горять, мов світяться алмазом,
 А од дихання грудь так високо встає...
 Вона до мене йде—легка, мов вітерочок,

Чарівною красою вся вона горить,
І знятий з голови її цвіточок
В руках у кобзаря щасливого дріжить...
Так змалку мріяв я...

II.

Літа плили, минали,
Химерних снів моїх немає більш, нема!..
Тепер співаю я про працю та про жалі...
.....
І вже про вроду більш пісень я не складаю,
Не славлю й лицарів у співанках своїх,
Хто плаче, з тим і я і плачу, і страждаю—
Про жалощі ж оті й співаю в піснях тих!
Хай хрест мій і важкий, хай бурі та сум-
ління,
Хай боротьбу міні приносив він тоді,
За те і теплеє, і світлеє проміння
Хоч иноді, а все ж світило і міні.
Я згадую ту ніч: з прозорої блакиті
Спустилася до нас, мов хвора та бліда,
З майовим, ще не зовсім сміливим при-
вітом—
Такою завжди ніч у маю ще бува.
У хаті вікна всі як єсть поодчиняли,
І з гуркотом проїздячих бричок
Потроху ми і ніч до себе ту впускали
На невеличкий празничок у наш куток.
І тільки ніч ввійшла, вже й пахощі усюди
З бузочка полились по хаті запашні,
За нею вслід ввійшли якись то тіні й люди,
А з ними й голоси з старої давнини.
Тому хто здалека і жить прийшлось да-
леко,
Тому і рідна знехотя згадалась слобода,
І церква, і в ставочку чистая вода,
І над ставочком тим високая осика;
Згадався і гайок знайомий ще ізмалку,
Там гойдалка висіла для дітей колись,
І, мов давнічок, сміх носився спозаранку,
І геть по всім садку лунаючи котивсь.
І круча у гайку, й над кручею будинок,
І, мов гадюка та, в ліс стежка простя-
глась,
І хліб зелений ще, і од трави ужинок,

І чайка, що в степу он з криком проне-
слась...

І тут ми всі замовкли...

Довго ми нудились
Турботами щодня насушний заробить,
Од праці тяжкої чимало вже підбились..
І знову, як і перш було, в химерні літа,
Я вийшов перед всіх і пісню заспівав.
І вже не зал горів передо мною світом:
А в хаті біднії мій голос то лунав.
І не для играшок мій голос розливався
І теж не для ледачих дуків та панів,
Я й слави не жадав, та щиро одкликався
Для працюю утомлених мій спів.
Співав я пісні тим, хто бився за просвіту,
Співав я й тим, що тільки працюю жили
В громаду, щоб дала їм ще більше світу,
Щоб спільно всі жили і дружні щоб були.
Я їм співав про правду та про сподівання,
Що правда побідить нарешті на землі,
Що й ніч не устоїть перед її сянням...

.....
І все, що на душі од чорного сумління
Я, мов і справді скарб, в негоду заховав,
Найкращі мрії всі, найвищі хотіння
У пісні тії вільно я переливав.
І пісню я скінчив... і вся юрба принишкла,
І вже не падають до ніг моїх вінки,
Та щиро хтось подякував істиха—
Найвищі нагороди кобзарю такі!
Що ж діється зі мною? Де взялися сльози?
І гордий знову я, і радісний такий!..
О, рідний краю мій, прийми мене, я твій!..
І мрії дитські, мов ті осінні рози,
Блідіють перед щастям на яву тепер,
Замість старих моїх, дитячих тих химер.

ПІСОК ТА ЗІРКИ.

Місяць та зірки сіяють на небі
І нічка панує гаразд...
Як завжди, читаю Письмо Святе наше,
Читаю все в тисячний раз.

Гарні й правдиві слова я читаю
 Й мов голос я чую святий:
 — „Будеш ти скрізь, як пісок, що край моря,
 Як зірки, народе ти мій!“
 Праведний Боже! в словах Твоїх правих
 Сповнитись повинно тому,
 Що б не сказав Ти в своїх обіцянках—
 Та мабуть пора є всьому.
 Де що збулось вже з Твоїх слів великих,
 І справді воно вийшло так:
 Стали піском ми нікчемним, та тільки
 Без жалю нас топче усяк.
 Правда Твоя: як пісок та каміння.
 На посміх роскидано нас...
 Але деж зірки? Хоча б їх проміння
 Світило хоч трошки для нас!

MÄDCHENS WUNSCH.

(Пісня до музики Шопена)

Чом в небесах я не яснее сонце?
 Тільки тебе я, мій милий, і гріла б,
 Не по гайочках,
 Не по лісочках,
 Не по лугах зелених,
 Завжди до тебе я тільки й світила б
 Промінням блискучим в маленьке віконце.
 Чом я не з крилами пташка маленька?
 Я б на віконце до тебе літала,
 Не по гайочках,
 Не по лісочках,
 Не по лугах зелених,—
 Все б про любов тобі пісню співала,
 Пісню для тебе одного, миленький.

О. Г а л к а.

Поезії Галки здебільшого національно-патріотичного, та сентиментально-народницького змісту. Де-які з їх написані в справжнім поетичним хистом. Друкувалися поезії Галки у різних виданнях: у галицькій „Зорі“ (1891), „Акордах“, „Розвазі“ і инш. Поетична діяльність Галки чомусь не розвинулась широко, і останніми часами зовсім не появляється поезій, підписаних цим ім'ям.

П а н и ч е в і.

Між гордим панством там, небоже, ти
родився.

В будинку панському, і вчився там, і зріс:
Чого ж, бо мов реп'ях, до нас ти причепився,

І по що сунеш ти в мужицьке діло ніс?

Не знаєш певно ти, яка робота наша,
Як мліє на жарі за ралом менший брат,
Як гірко плаче він, що вигоріла паша,
Або як в полі хліб, буває, виб'є гряд.

Це все тобі чуже, якісь далекі муки,
Про котрі досі ти ні разу не гадав;
Бо маючи спокій, сидів, згорнувши руки,
Біду робітника по чутці тільки знав.

Чого ж кричиш про нас та липнеш до
народу?

Чи в пишнім городі наскучило вже жить?

Чи може, пане, тим сповнити хочеш
моду,

Щоб честь собі дешево заслужить?

Ні, згинь мерщій з очей! Народ тебе не
знає,

Для тебе він і був, і лишиться чужим;
Він тільки тих людей з надією приймає,
Хто ділом помага і не кричить об цім.

—
* * *

Заспівали козаченьки,

Йдучи по долині,

Каркнув, каркнув крук понурий
На сухій ялині.

Мовчи, круче, не крич, чорний—

Може й правду знаєш,

Та мене щоб завернути,

Того не здолаєш!

Завертала мене мати,

Завертала мила—

Не заверне ж козаченька,

Не зляка й могила!
Нема щастя у неволі—
Люба й та не мила!
Або вмерти, або жити,
Скніти ж—ні, не сила!

До КОБЗАРЯ.

Заграй, міні, діду, козацької пісні,
Щоб серце забилося у грудях німих,
Щоб жвавість на мить хоч заглянула в
душу,
На мить хоч блиснула у очах старих...
Заграй про давнину, славную давнину,
Як добре жилося на рідних ланах,
Як щире козацтво по тому Лиману
До турка ходило на легких човнах;
Як з ворогом билось за волю, за віру,
Як добре вмирало за милий свій край,
Як орли із Січі на світ вилітали—
Про Костя, Максима, Трясила заграй!
Заграй, про що часто на Думній тій скелі
Жвавий Сагайдашний таємно гадав,
Заграй же про волю, велику ту волю,
За котру у січах Українець лягав!
Та дід головою щось гірко хитає,
А сльози у його на очах блищать...
—Чого ж це ти плачеш, мій сивий коб-
зарю?

Чого твої струни, дідусю, мовчать?
— Ой, вдарив би, вдарив по їх, я, як
перше,
Та сили немає і голос минув.
Не слухають струни, потріскалась кобза,
І пісні козацькі давно я забув...

Під ХЕРСОНОМ.

По Дніпровських гирлах тихо вітер віє...
Очерет та плавні, острівці, гаї—
Без кінця глибокий той Лиман синіє,
І несе у море хвилі він свої.
Сунеться галера, мов чумака з вагою,
Ледві-ледві дише очерет гнучкий,
Чайка у блакиті лине над водою
І голубить душу простір цей німий...
Тут колись гуляли братчики низові;
Пісні товариства чулись на човнах,
Червоніли хвилі од людської крові,
Йшов луною гомін по очеретах,
Талярів і зброї тут на дні чимало
Од людей сховала ця підводна ніч...
Та давно козацтво вік свій одгуляло,
І давно замовкла запорожська Січ...
Тільки ти, Лимане, спокію не знаєш,
Тільки ти, широкий, смерти не зазнав,
Ти й до нині пісню ту саму співаєш,
Що і в давні роки козакам співав.

ПЕТРО ГОЛОТА.

Як на тому блакитному небі, часто буває, появиться зірка, блисне і раптом десь зникне, так і на українській поетичній ниві часто-густо трапляється подібне. З'явиться поет, торкне кілька струн на кобзі, почне мелодію, та раптом урве на пієслові, замовкне і не чує його, де він дівся, чого замовк?.. Звичайно, в найбільшій мірі, на перешкоді стояли тут тяжкі цензурні заборони, але коли людина спромоглася пустити у світ якийсь десяток поезій, то, значить, могла і далі так само, минаючи всякі заборони, писати і друкувати свої твори. Але в українських поетів, здебільшого, чомусь бракує улєртости, витривалости, щоб як узявся за перо, то вже не випускає його до самої смерти, не зважаючи ні на які обставини, як кажуть: „або за столом з пером, або на столі“. От хоч би й Петро Голота.—виступив в 1891 році в галицькій „Зорі“ з своїми творами, надрукував кілька поезій, та й замовк і люди забули про його, ще й не визнавши його добре...

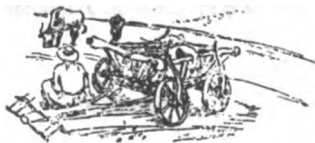
СКОРБНА ДУМА.

За гаю місяць впливає,
 На небі зіроньки горять,
 І солов'ї в гаях співають...
 Але мене не веселять.
 Сижу один я в самотині
 І слова нікому сказати,
 Свій невеселий вік в хатині
 Прийшлося самому доживати:
 Мене покинула дружина,
 Її взяла сира земля,
 Її хатина—домовина...
 Така, знати, доленька моя!
 Сижу один я в самотині
 Й ніщо мене не веселить,
 І думаю: коли дружину
 Міні вже прийдеться зустріти?
 Чи довго ще на білім світі
 Прийдеться у самоті жити
 Тяжкий цей хрест міні носити,
 Та сльози по дружині лити...

Д О Д О Л І.

Шумлять верби
 По-над шляхом,
 Вітер повіває.—
 Козаченько

У неволі
 Долю проклинає:
 — Де ти, доле,
 Моя доле,
 Де ти забарилась?
 Чи ти в лісі,
 А чи в полі,
 В степу задивилась?
 Чом до мене,
 Сіромахи,
 Ти не прилітаєш?
 Мене в горі,
 У неволі,
 Чом не привітаєш?
 А чи, доле,
 Вже мене ти
 Може одцуралась?
 Може з другим
 Козаченьком
 Ти вже поєдналась?
 Повій, вітре
 Буйнесенький,
 Повій на Україну,
 Скажи долі,
 Що в неволі
 Я вже швидко згину.
 Нехай швидче
 Із неволі,
 Мене визволяє,
 Як про мене,
 Бідолаху,
 Вона пам'ятає...“

М. ЗАГІРНЯ.

(Справжнє ім'я Марія Миколаївна Грінченко)

Род. 1863 р.

Найбільш відома, як авторка популярно-наукових книжок і статтів. Вона чимало написала книжок для народу і для дітей. Де-які її популярно-наукові книжки написані белетристичною формою. Найбільш відомі її праці: „Юрко Стефенсон“ (Як вигадано машинною Іздити, 1892), „Орлеанська дівчина Жанна д'Арк“ (1893), „Добра порада“ (1896), „Під землею“ (Оповідання про шахти“ 1897), „Давня пригода“ (1899), „У сніговому краї“ (1899), „Страшний ворог“ (Книжка про горілку 1900), „Мудрий учитель“ (Оповідання про Сократа) і инш. Перекладала на українську мову поезії і оповідання: Л. Толстого, Тургенева, А. Доде, Тенісона і инш. Останніми часами переклала на українську мову кілька драм Ібсена, Метерлінка і инш. Починаючи з 1891 року в галицькій „Зорі“ було надруковано кілька поезій М. Загріні. Родилась Марія Миколаївна 1863 року в Харьківщині. Скінчивши вчення, якийсь час учителювала у народній школі. Тепер живе у Києві і займається літературною роботою, вкупі з своїм чоловіком Борисом Грінченком.

Джерела для біографії: Больш. енциклопедія тов. „Просвіщеніє“ т. VII.

••

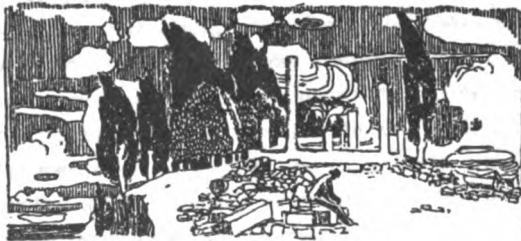
Я для краю свого працював, а тепер
Покидає уже мене сила,
Скоро, скоро в труні уже знайде собі
Одпочинок душа наболіла.
Я умру. Але я не жалю життя:
Я бажаю і другим зазнати
Того щастя, яке я тепер зазнаю—
За країну свою умирати.
Ти ж, мій краю святий, прийми в землю
того,

Хто за тебе життя покладає,
Добрим словом його спогадай, як твоя
Зірка ясно у небі засяє!
Бо настане той час, що в тобі, краю мій,
Вже не знатимуть слова: неволя,
І у рідних степах, і по рідних хатах
Пануватиме щастя і доля.
Легко стане в той час нам лежати в
труні,
Бо і ми свою лепту останню

Положили на те, щоб країні своїй
Пособити в її безталанню.

М о є щ а с т я .

М о є щ а с т я т и в м е н е у к р а л а
І глузуєш із мене... Дарма!
Йому щастя даєш ти, й для тебе
Слів докірливих в мене нема.
Та не все ще ти в мене забрала:
Мої згадки zostались міні,
Мої згадки про його, про перші
Дні кохання, як сонце, ясні.
Тепер бачиш, яка я багата?
Не глузуй же! Мене не займай!
Я сховаюсь од вас, я ніколи
Не прийду засмутити ваш рай...
Тільки ж знай, коли ти нещасливим
Його зробиш на мить на одну,
О, я серцем своїм те почую
І тоді... я тебе прокляну.

СИЛЬВЕСТР ЯРИЧЕВСЬКИЙ.

Род. 1871 р.

На літературну українську ниву виступив в 1891 р., коли у львівській часописі „Зеркало“, було надруковано кілька його віршів, підписаних псевдонімом Шальвір. Далі його твори друкувались у тому ж „Зеркалі“, в „Ділі“, „Зорі“, „Народній часописі“, „Батьківщині“, в календарі „Просвіти“, „Давінкові“, „Літ.-Наук. Вістникові“, в „Акордах“, „Розвазі“ і инш. Окремими книжками видано його: „Небесні співці“ — драма, „Франц Прешерн, найбільший словинський поет, його життя і твори“ (Перемишль 1902 р.)—огляд літературної діяльності і переклади віршів першого словинського поета, „Серце мовить“— поезії в прозі (Коломия, 1903), „На хвилях життя“—Новели (Чернівці, 1903 р.), „Пестрі звуки“—збірник поезій (Чернівці 1904), „Між терням і цвітом“— новели (Львів, 1905 р.), „Горемір“—поетична казка (віршом) (Чернівці, 1906 р.), „Січ іде“—народня драма (Чернівці, 1907 р.). Багато творів Яричевського поетичних і прозових лежать іще в рукописах. Крім творів красного письменства, Яричевський написав чимало дописів, рецензій на різні твори, театральні вистави, концерти і т. и. Крім українських творів, Яричевський, для заробітку, пише й по польськи, й по німецьки, і перекладає на ті мови твори наших письменників, напр. переклав на польську мову оповідання Фельковича „Сафат Зінич“. Яричевський, син міщанина, родився 1871 р. в місті Рогатині в Галичині. Скінчивши рогатинську народню школу, поступив в українську гимназію у Львові, а потім перейшов у польську в Бережанах. В університеті, на філологічному oddielі, вчився у Львові і в Відні. Скінчивши університет, був учителем української, польської і німецької мови в українській гимназії в Перемишлі, а

потім в Коломиї. Через різні інтриги галицької шехпольсько-москво-фільської шкільної ради красавиці мусив покинути службу у Галичині і перейти на Буковину в „русько-німецьку“ гімназію в Кицмані. Але й там не довго прослужив, і там його вижили з посади „за радикалізм“... Тепер він живе у Кицмані і заробляє писанням в різних німецьких журналах.

Тихе щастя.

Нині зрана
Пісня укохана,
Мов голубка біла,
В хату прилетіла,
Стала щебетати,
В серце цілувати.
— Пташко мила!
Відкіль прилетіла?
— Я купалась в хмарах,
В сонця райських чарах,
На небес леваді,
В ясних зір громаді...
— Пісенько натхнена,
Будь благословлена!
Тихе щастя водиш
І життя солодиш.
Нині я, о люди,
Ношу сонце в грудях...

Мгія-надія.

Солодких мрій лелії білі,
Рожевих днів розкішні сні,
Були ви други вірні, смілі,
Я вдячний вам за рай весни,
Солодких мрій лелії білі...
Любовних мрій червоні рожі
Гарячих, молодецьких літ,
Ніщо вас ізмогти не може,
Бо любите красу й весь світ,
Любовних мрій червоні рожі!

Огнених мрій проміння ясне,
Сяй вище всіх небесних тіл,
І там, де світ надії згасне,
Збуди огонь, веди до діл,
Огнених мрій проміння ясне!

СОЛОВ'ЙОВА ПІСНЯ.

У зеленій, у ліщині
Красна пісенька гуде,
По цвітистій, по долині
Милим гомоном іде.
Соловію, гей співаче,
Та чому то в самоті
Твоя пісня тьохка, плаче,
Чом не в пташинім гурті?
— „Я співаю пісню щирю
З мого серця глибини,
В ній дзвоню надію, віру,
Чарівні любові сні;
Пісня мусить бути чиста,
Як янголів ясних лик,
Як та сліз роса перлиста,
Щоб її не нищив крик...“

У зеленій, у ліщині
Красна пісенька гуде,
По цвітистій, по долині
Людам в саме серце йде...

ГІМН.

Побідна пісне, загрем!
Доволі вже терпіли ми

Знущання, муки і обид—
 Терпіти далі навіть встид!
 З краю обид, терпінь, могил
 Устань, хто краплю має сил,
 В кого надії світ не зблід!
 Гей, до борні! гей, до побід!
 Не дожидати нам чудес,
 Щоб сам собою ворог щез,
 Не скинуть ласки небеса—
 Сами творімо чудеса!
 Огонь із душ, із серця грім
 Міцною волею крешім!
 В кого надії світ не зблід,
 Гей, до борні! гей до побід!

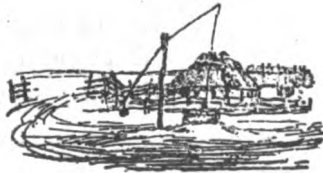
Широкий шлях.

Широкий шлях он розпостерся,
 Студений вітер розміта
 Пожовкле листя по левадах,
 Останню косу розпліта
 В засмучених дерев коронах,
 Бушує по пустих загонах...
 Широкий шлях он розпостерся,
 Я тим шляхом не раз ходив
 І марив про життя і людськість,
 По купах хмар не раз блудив,
 Душа горіла од бажання,
 Вселюдського сердець братання.

Широкий шлях он розпостерся.
 Минули дні, що там прожив,
 У серці пусто нині й сумно,
 Нема того, за чим тужив...
 Холодна поглине могила
 Все те, за чим душа боліла...

Бурлака.

Мандрує шляхами убогий бурлака,
 А думка у серці усе та однака:
 —Немає у мене ні хати, ні роду,
 Один, як березка в тяжку негодю,—
 Хоч з мосту та в воду!
 Гукають на мене брати благородні,
 Що бачити виду могого не годні;
 Хоч маю до людю признатися право,
 То й люд цей на мене глядить неласкаво,
 Обходить лукаво...
 На сосні усілась ворона та й криче:
 —Чого ж ти ридаш, плаксивий юначе?
 Та ж прецінь у тебе є роду так много:
 Не людю ти син, а суспільства цілого,
 Міцний ти, небого!—
 А голій бурлака підвів свої очі:
 —А й правду говориш ти, черні пророче!
 Чи то ж я маленька, слабенька дитина?
 Знайдеться і рід мій, і поле, й хатина:
 Світає вже днина!..

ІВАН ЛЬВОВИЧ ЛИПА

(Петро Шелест)

Род. 1865 р.

Твори свої почав друкувати з 1892 року у „Зорі“ і в „Правді“. Потім друкував поезії і прозу в „Літер.-Науков. Вістникові“ і інших галицьких і буковинських виданнях, а також і на Україні російській—в альманахах і часописах. Крім поезій (які здебільшого підписує псевдонімами—Петро Шелест і инш. або ініціалами, або ж і зовсім не підписує) Липа пише (і навіть більше, ніж поезій) і прозою—оповідання і нариси. Більш видатні друковані його праці „в Літер.-Науков. Вістникові“: „Прохожий“, „Чужа жінка“, „Живі свідки“, „Так минули століття“; в альманасі „За красою“—„Він умирає; в „Терновому вінку“—„В невідому путь“. Його поезії друковалися тако ж в „Акордах“, „Розвазі“, „Досвітних огнях“ і инш. Липа упорядкував і видав альманах „Багаття“. Крім оригінальних творів, він перекладав поезії Надсона, Лермонтова, Вейнберга. Був співробітником у сатиричному журналі „Шершень“, тепер співробітничав у „Раді“ і инш. виданнях. І бере діяльну участь в одеській „Просвіті“. Родився Липа 1865 р. в Керчі, в Криму. Вчився в керчинській народній школі, а потім в гимназії. Вищу освіту здобув в харківському і казанському університетах. Не вважаючи на те, що сім'я його була українська (баба зовсім не вміла по російській, а батько говорив мішаною мовою), Липа не знав добре ні мови, ні історії української, ні сучасного становища української справи. Та в університеті, познайомившись в гуртку українських студентів, з українською закордонною і російською літературою, він вивчився української мови (з книжок і вмисне перебуваючи що-літа на селі) і прилучився до українського руху, за що й попав у тюрму (з 5-го курсу університету). У тюрмі він просидів 10 місяців до суду і 3 місяці по судовому присуду. Після тюрми три роки був під доглядом поліції, і тільки одбувши кару, зміг хінчати університет. Скінчивши університет, служив лікарем в

ананьєвському земстві, та через пів року покинув службу, бо губернатор не затвердив його, і перейшов у полтавське земство, де й прослужив коло чотирьох років. Тепер служить лікарем для бідних в Одесі.

Люблю людей.

Люблю людей, із ними я братаюсь,
Радію широко і сміюся,
А за хвилину, як вже сам лишаюсь,
З важкими думками борюся.
Слова, обличчя, вирази згадаю—
Вразливе серце защемить...
О, чом я всю нікчемність їх вбачаю?
Міні так тяжко з ними жити!...
Люблю людей і без людей нудюся,
А з ними жити сил нема!
Невже ж по вік самітним залишуся?
Невже ж мій край—моя тюрма?..

Із Надсона.

Чи мана, а чи щастя, хіба ж не одно?
Міні клятви не треба твоєї.
Аби хворее серце чимсь повне було
І хоча би на мить одпочити могло,
Як ота сиротинка, у мрії.
Не дивлюсь я в прийдешнє: що буде дарма,
І докіль твоя тепла ще ласка,
Не питаю тебе, чи на довго вона,
Чи це дійсність чарівна, чи може мана,
Чи не зникне все завтра, мов казка?
Але ж я і себе не питатиму, ні!
Бо непевність прийде мимоволі.
Я люблю твою мову і рідні пісні,
І так легко, так любо з тобою міні,
Так одрадісно—ну, і доволі!
А обридну тобі, то скажи, не жалій
Отруїть мою душу нудьгою:
Ні неволі, ні жертви не треба міні.

У житті єсть багато і так кайданів,
Невже й ти схочеш бути рабом?
І розійдемося ми... Міцно стисну тобі
Твою руку тоді на прощання,
Як сестрі у важкій життєвій боротьбі...
І я зможу без сліз і докорів судьбі
Пережити тяжке розставання.

Парус.

(З Лермонтова)

В блатитному тумані моря
Біліє парус самітний...
Чого шука він в тім просторі?
Чом в ріднім краї він чужий?
Лютує вітер, хвиля грає
І щогла гнеться і тріщить...
Та й там він щастя не шукає,
Та й не од щастя він біжить.
Вода під ним—блакить прозора,
Над ним проміння виграє,
А він благає бурь у моря,
Немов спокій у бурях є!...

Переспів.

Ой, голівонько бідна козацька,
Чи ще довго носити тебе?
Ох, і доле зрадлива юнацька,
Чи гнітитимеш довго мене?
На що мати мене породила?
Чи ж на те, щоб в тюрмі я сидів?
І життя своє гірке безсило

Проклинав і в неволі хирів?
 Довелось стільки віку тут збавить,
 Що не знаю, як жити й любити;
 Тільки клята тюрма мене давить
 Та невольничя думка гнітить.
 Ох, тюрма, ті залізні ґрати..
 Згубила життя молоде,
 Без жалю мене вбила проклята,
 В домовину мене покладе.
 На тюремному ліжку сконаю,
 Поховають мене, як небудь
 Рідна мати й про смерть не пізнає,
 Щирі сльози на труп не впадуть.
 Тільки буйні вітри повіють
 Загрохочуть громи престраші,
 Чорні хмари все небо укриють
 І заплачуть дощем по міні..
 І на хрест мій пташки посідають
 Щебетатимуть вільні пісні,
 Може й вісточку з рідного краю
 Принесуть коли небудь міні..

Переспів.

Навіщо тюремні ґрати
 Розбив він, на волю утік?
 Вже щастя і долі не знати,
 Бурлакою жити весь вік..
 По диких степах в Забайкаллі,—
 Де злото копають в горах,
 Кленучи Сібір, шкандибає—
 Бурлака з ціпком у руках.
 Сорочка на йому немита,—
 Не злічиш ні дірок, ні лат—
 Шапчина та вітром підбита
 І старий казенний халат.
 Іде він густою тайгою,
 Де птаство щебече-кричить,
 Чугунний казан за спиною,
 А в йому сухарь торохтить..
 І ось до Байкалу підходить,
 Тут човен рибальській уздрів,
 Тужливу пісню заводить,

Про рідну країну той спів..
 І сміливо в човен сідає,
 І човен по хвилях летить,
 Він молиться, плаче, ридає,
 На південь прямує-спішить..
 На беріг ступає ногою,
 Болить йому серце й душа,
 Іде він швидкою ходою,
 Додому мерщій поспіша.
 Уже до села він підходить,
 Минає рядки білих хат,
 У рідну хату заходить:
 — Ой, мамо! де ж батько, де ж брат? —
 — Твій батько давно у могилі
 На цвинтарі рідному спить,
 А брат твій в далекій Сібірі
 Кайданами десь там брязчить..
 Навіщо тюремні ґрати,
 Навіщо розбив і утік?
 Вже щастя і долі не мати—
 Бурлакою жити весь вік..

Море.

Вчора ще ревіло море,
 І кипіло, і гуло,
 Бушувало на просторі
 Підіймало хвилі-гори
 І страшне усім було.
 А сьогодні глянув—всюди
 Море в кризі вже лежить..
 Скovanі морозом груди,
 Їх рубають, топчуть люди:
 Море-велет тихо спить..
 Та мороз не довго сильний:
 Швидко вернеться весна;
 Зійде сонечко прихильне,
 Знову море буде вільне
 І привабливо загра..
 Після бурь і ти, мій краю,
 Не прокинувся ще зі сна,
 І тебе всі зневажають,

Та зірки й тобі засяють,
Бо вже йде твоя весна!

Суд ВИЗВОЛЕНОГО КРАЮ.

Тепер і ви прийшли, бездушні неймовіри,
Що весь нудний свій вік без цілі і
без віри

Тягли, працюючи для власного життя,
Що проминуло сном без всякого пуття.
Тепер і ви прийшли, мене що занедбали,
В неволі та біді покинули своїх,

Що ворогам моїм всі сили отдавали,
Що ви любили їх, гнобителів моїх.
Тепер і ви прийшли, ехидні і лукаві,
Що працювали лиш для власної пики,
І ролю грали скрізь, аби придбати слави,
Не діти ви міні, ви вороги лихі!
Тепер і ви прийшли, що вам талант од
Бога

На те призначено, щоб край свій рятувать,
А ви, з рабів раби, ліниві до всього,
Зуміли той алмаз в багнюці затоптать.
Тепер усі прийшли в час радощів народніх..
Що ж принесли міні? Серця свої холодні?
О, йдіть од мене геть! Геть із очей моїх!
Тепер приймаю тільки я дітей своїх...

